

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDAȚIA "ROMÂNIA DE MÂINE"

OPINIA PUBLICĂ, DEMOCRAȚIA ȘI STATUL DE DREPT SONDAJE "FĂRĂ FRONTIERE" (1)

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

În știință, în general, deci și în sfera științelor despre societate ori cu caracter social s-au afirmat, în timp, metode și tehnici specializate de cunoaștere și evaluare a faptelor concrete pentru a se ajunge la concluzii generale sau generalizatoare. Mai totdeauna rezultatele obținute au pus în evidență nevoia de perfecționare a metodelor cercetării pentru ca raportul dintre limitele și avantajele fiecărei metode sau ale combinării acestora să reducă frecvența și consecințele erorilor, mai totdeauna prezente atât în fazele de cercetare cât și în concluzii. Constatarea privește mai ales științele sociale iar, în acest cadru, între altele, sondajele de opinie care constituie un mijloc important de cunoaștere și apreciere a unor procese, tendințe, atitudini și comportamente sociale, economice, politice, culturale, religioase etc.

Cum se știe, sondajele s-au născut din imposibilitatea practică de a interoga individual o întreagă populație asupra unui subiect sau altuia dar și din posibilitatea statistică de a descrie întregul printr-o parte. În această privință, analiștii și teoreticienii științelor sociale atrag atenția

că, în cazul sondajelor, populația studiată trebuie să fie suficient de bine definită și localizată iar eșantioanele prelevate să aibă un indice cât mai ridicat de reprezentativitate¹⁾. Nevoia de a cunoaște realitatea socială în dinamica ei a dus la extinderea sondajelor de opinie atât pe scară locală, națională cât și internațională.

Ultimele două-trei decenii ale secolului au adus în practica cercetării sociale, din nevoia firească de a ști pentru a compara și a compara pentru a trage concluzii, multiplicarea a ceea ce s-ar putea numi sondaje "fără frontiere", pentru a utiliza un termen tot mai des întâlnit în limbajul epocii. Se confirmă astfel adevărul că "la ora la care se reduc distanțele și se înmulțesc legăturile de interdependență între țări, se resimte, tot mai presant, nevoia de a ne cunoaște vecinii, mai apropiați ori mai îndepărtați", cum scriu Mattei Dogan și Dominique Pelassy. Cei doi autori, care pledează pentru afirmarea și perfecționarea metodelor comparatistului în științele sociale, atrag atenția că "nu ajunge să-i iei în considerare pe ceilalți pentru a-i înțelege; mai trebuie însă să știi cum să-i abordezi: sub ce unghi și cu ajutorul

cărui instrumente conceptuale, pentru a le pune întrebări pertinente și a îmbogăți un anume tip de sinteză".

1) *Méthodes des sciences sociales*, Madeleine Grawitz, Huitième édition, Dalloz, Paris, 1990, p. 608-609.

(Continuare în pag. 6)

ȘTIȚI GAZETĂREASCA?

Acad. ION COTEANU

De nu, o putem învăța ușor căci seamănă așa de bine cu româna că uneori se și confundă cu ea. Are, ca și româna, ac, apă, bine, casă, domn, a face, glumă etc. și alte cuvinte similare în număr de mai multe mii. Are însă și pe ale ei, unele arătoase, altele nu prea, dar care-i plac grozav. Îi mai place și să ia cuvinte de unde se nimerește, chiar românești, dar ceva mai aparte, și să le înlănțuie cum vrea ea.

lată unul: mortalitate.

El înseamnă în română "gradul în care se produc decesele raportate la numărul total al unei populații într-o anumită perioadă". În gazetărească, nu mai e așa, căci citind într-un ziar despre o carte apărută undeva în lumea modernă, carte care învață omul cum să se sinucidă cu succes (!), aflăm că ea "oferă combinații de medicamente a căror mortalitate este sigură". Autorul acestei așa de prețioase și de utile informații nu spune însă dacă acele "combinații de medicamente" se află în vreo punguliță, în vreun săculeț ori în altceva anexat la cartea despre existența căreia a socotit că e bine să știm și noi. Și mai de mirare e că, în fraza de mai sus, mortalitatea nu mai e a populației, ci a combinațiilor de medicamente, căci au, nu mortalitate, ci...? Dar, veți spune dumneavoastră, dacă autorul a încurcat borcanele, cum se zice adesea, și, în loc de rețete de medicamente a spus "combinații"? Atunci, cu îngăduința dumneavoastră, voi zice că a împușcat doi iepuri dintr-o dată: a făcut din combinații rețete și din mortalitate deces.

Ceva mai sus, pe aceeași pagină de ziar, o nouă surpriză. Ni se spune că o foarte distinsă și foarte bine cunoscută doamnă din lumea politică englezească a pățit un necaz: "a leșinat în momentul în care rostea un discurs de zece pagini..." Din

PLEDOARIE ÎMPOTRIVA EXCESULUI DE ABREVIATII

Acad. ȘTEFAN MILCU

Este necesar, de la începutul acestui eseu, să arătăm că prin "abreviație" înțelegem denumirea, în scris sau în vorbire, a unei instituții sau probleme numai cu inițialele. Probabil că acest procedeu, în continuă multiplicare în prezent, îndeosebi după 1950, are motive multiple ce nu vor fi analizate aici.

Dacă abreviația are avantajul unei sigle pentru o instituție sau întreprindere, folosirea ei excesivă în lucrările științifice generează dificultăți în cunoașterea semnificațiilor, dacă autorii nu au precizat conținutul, sensul abrevierilor înaintea utilizării lor în text. Iată un exemplu: în Academia Română există un **Comitet român de istoria și filosofia științei**, despre care se vorbește cu abreviația CRIFS. Cine aude acest termen poate oare sesiza despre ce este vorba, din moment ce are o înfățișare criptică?

Moda abreviațiilor, oricare ar fi motivarea lor, are o tendință de generalizare pe plan mondial. Am putut constata astfel, într-o recentă revistă de Endocrinologie, apărută în Anglia, nu mai puțin de 7 abrevieri într-un rezumat de 21 de rânduri, fără ca autorul să indice în prealabil semnificația lor. Trebuie totuși să recunoaștem că un specialist obișnuit nu are dificultăți în descifrarea semnificațiilor acestor abreviații, dar pentru un lector neavizat, textul devine asemenea unui mesaj cifrat care necesită cunoașterea unui cod.

Folosirea într-un text științific a unor abreviații, în locul unei denumiri complete, într-o propoziție banală, e și mai criticabilă pentru că autorul crede că în acest fel conferă textului o credibilitate care este de fapt o cosmetică grafică.

O situație asemănătoare, cu consecințe negative de alt ordin, o au abreviațiile instituțiilor oficiale, comerciale sau industriale. Repetarea lor prin propagandă și reclamă rezolvă, în unele cazuri, descrierea termenilor.

Fără a nega utilitatea abrevierilor, acolo unde sunt necesare, facilitând astfel lectura rapidă și accesibilitatea la semnificația conceptelor sau a instituțiilor, considerăm că trebuie evitat totuși excesul în folosirea lor. Dacă natura expunerii obligă utilizarea abrevierilor, autorul are obligația ca în prealabil să prezinte semnificația lor.

se schimbă însă după ce aflăm că e meci și între programele electorale ale candidaților.

Dacă poți să numești meci lupta electorală dintre candidații pe care i-ai transformat în orgolii, cu programele treaba nu mai merge. Cum să faci ele meci? Se pare însă că autorul informației a fost așa de satisfăcut de "meciul între orgolii", că nu a mai rezistat tentației de a-l atribui și programelor electorale. Efectul "artistic" îl lăsăm la discreția dumneavoastră!

Una dintre mai vechile preferințe ale gazetărească este folosirea adjectivului **flagrant** în locul substantivului "delict" sau "infrațiune". O face cu tenacitate, insistent, decisă parcă să oblige pe **flagrant** să însemne ce vrea ea și nu ce înseamnă de fapt acest adjectiv. De aceea ne pune în față înlănțuiri ciudate de cuvinte. Dintr-una aflăm că cineva "a organizat **flagrantul**" din pricina căruia două persoane nevinovate au fost puse sub urmărire penală.

(Continuare în pag. 2)

Chișinău, aprilie 1994: simboluri

Recurs la instanța memoriei -
BASARABIA

pag. 4 - 5

**Consiliile Fundației
"ROMÂNIA DE MÂINE"
Certă vocație socială
în promovarea valorilor
umaniste**

pag. 3

COLEGIILE REVISTEI "OPINIA NAȚIONALĂ"

Colegiul pentru reformă și relansarea economiei naționale:

- Acad. Alexandru Bărlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N.N. Constanținescu
- Acad. David Davidescu
- Prof. dr. Constantin Ionete
- Prof. dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu
- Prof. dr. doc. Alexandru Zanfir
- Prof. dr. Mircea Druc
- Prof. dr. Alexandru Albu
- Prof. dr. Mihai Părăluță
- Prof. dr. Gheorghe Zaman
- Prof. dr. Petre Mălcomeț
- Prof. dr. Gheorghe Răboacă

Colegiul pentru problemele științei și învățământului:

- Acad. Ștefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Ștefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Ștefan I. Ștefănescu
- Prof. dr. Liviu Maier
- Prof. dr. Grigore Brâncuș
- Prof. dr. Dan Ghiocel
- Prof. dr. Emil Tocaci
- Prof. dr. doc. Grigore Posea
- Prof. dr. Gheorghe Secară
- Prof. dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac

Colegiul pentru problemele culturii și artei:

- Acad. Eugen Simion
- Acad. Alexandru Boboc
- Radu Beligan
- Grigore Vieru
- Paul Everac
- Dinu Săraru
- Prof. dr. Ion Dodu Bălan
- Prof. dr. Victor Giuleanu

Colegiul pentru ideea națională și socială în România:

- Prof. dr. Aurelian Bondrea
- Prof. dr. Mitropolit Antonie Plămădeală
- Prof. dr. Ioan Scurtu
- Adrian Păunescu
- Prof. dr. Ion Rebedeu

- Prof. dr. Ion Popescu
- Prof. dr. Gheorghe Cazan
- Prof. dr. Ion Tudosescu
- Prof. dr. Tiberiu Nicola
- Prof. dr. Virgil Constantinescu

Colegiul pentru doctrine politice și probleme ale relațiilor internaționale:

- Valentin Lipatti
- Prof. dr. Florea Duduță
- Prof. dr. Mircea Nicolaescu
- Prof. dr. Marin Voiculescu
- Ion Mărgineanu
- Dan Lăzărescu
- Prof. dr. Ion Zară
- Prof. dr. Constantin Mecu
- Prof. dr. Marin Nedelea
- Prof. dr. Constantin Vlad

Colegiul pentru problemele sănătății și protecției sociale:

- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
- G-ral dr. Gheorghe Niculescu - membru de onoare al Academiei Române
- Prof. dr. doc. Iulian Mincu
- Prof. dr. doc. Victor Ciobanu
- Prof. dr. Caius Traian Dragomir
- Prof. dr. Andrei Firică
- Prof. dr. Dorin Sarafoleanu
- Prof. dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof. dr. Ștefan Costea
- Prof. dr. Mihai Dumitrescu

Colegiul pentru problemele justiției, statului de drept și democrației:

- Acad. Valentin Georgescu
- Acad. Ion Filipescu
- Prof. dr. Vasile Giunea
- Prof. dr. Antonie Iorgovan
- Prof. dr. Adam Popescu
- Prof. dr. Nicolae Popa
- Prof. dr. Ion Neagu
- Prof. dr. Andrei Popescu
- Prof. dr. Ionel Cloșcă
- Prof. dr. Mihai Merfea
- Prof. dr. Mircea Stroia

Director:

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

ȘTIȚI GAZETĂREASCA?

(Continuare din pag.1)

După cum se vede, **flagrant** nu mai înseamnă "delict" - cum voia mai de mult gazetărească, ci a devenit "inscenare a unei culpe".

O rubrică dintr-un ziar binecunoscut poartă titlul **Flash Flagrant** (scris cum se vede). **Flash** asta se folosește în englezește - tot în domeniul informației - cu **news** înainte: **news-flash**, adică "noutăți primite și transmise cu iuțeala fulgerului". **Flash Flagrant**, care copiază o parte numai din formula englezească, e titlul rubricii care înșiră pe scurt pungășii, bățai, furturi, escrocherii relatate telegrafic. Să admitem că, pentru semnatarul rubricii, **flagrant** este oricare dintre faptele înșirate mai sus. Atunci, de ce la singular? Poate fiindcă apare și o revistă care-și zice în însuși titlul ei **Flagrant**?

Dar pentru că tot a venit vorba de cuvinte mai ambițioase, iată și pe **lentoare**. Un ziarist întreabă pe un reprezentant al justiției cum se explică **lentoarea** cu care se trimit în fața instanțelor judecătorești cazuri evidente de încălcare mai mult

ori mai puțin flagrantă a legilor. De ce n-o mai fi bună vorba **încetinea-lă** pe înțelesul tuturor? Ce să mai zicem de "un conflict spontan" ivit între doi tineri pe **fondul consumului de alcool**? Să ne mai minunăm dacă în ultimul timp și consumul de alcool și-a făcut **fondul** lui? Sau în gazetărească **fond** o fi ce nu știm noi?

Ce spuneți, pe de altă parte, despre **debarterizare**, mai ales a comerțului exterior? E vorba în realitate de renunțarea la sistemul **barter**, adică de renunțarea la schimb de marfă pentru marfă, fără intermediul monedei, dar, firește, în funcție de cursul ei valutar.

Dar despre următoarea formulare: "familiile ce se confruntă (...) cu lipsa capitalului financiar ce ziceți? Să scriem ca toată lumea care vrea să fie înțeleasă că unele familii n-au destui bani să-și cumpere ce doresc sau au nevoie?"

Pentru gazetărească asta ar fi prea de tot! Pe de altă parte, s-o lăsăm să zică mereu **debarterizare**, **intermediază** etc. sau să rugăm pe autorii de articole, de comentarii, de scurte eseuri care n-au adoptat încă acest mod de a scrie să intervină și să sugereze colegilor lor să nu mai **gazetărească** limba română?

Ce este și ce presupune revoluția socială

Ca atâtea alte concepte fundamentale pentru științe, în general, pentru științele social-politice, în special, conceptul de revoluție a cunoscut o traieorie lungă, anevoioasă și întortochiată. Geneva, delimitarea și îmbogățirea lui s-au făcut în timp. Însăși etimologia cuvântului este pe cât de interesantă, pe atât de complicată; termenul vine de la verbul latinesc "volvo, volvi, volutum", ce semnifică a răsuci, a învârti, a rostogoli, a desfășura, a se scurge, sensuri cărora li se adaugă prefixul "re", element de compunere cu sens iterativ.

Termenul în cauză a fost recepționat o bună parte din timp de științele matematicii, fizicii, biologiei, astronomiei, geometriei etc. Este bine știut că în științele sociale, politice, în științele despre om, el a venit mult mai târziu, mai ales după marile revoluții sociale din mai multe țări ale lumii, cum ar fi Anglia, Franța, America etc. Am putea observa că, și în acest caz, practica a luat-o mult înaintea teoriei. Cu alte cuvinte, mișcările, frământările și derularea efectivă a unor importante revoluții sociale au premers cu mult decantărilor, delimitărilor, precizărilor teoretice și celor referitoare la conținutul, forma sau tipologiile acestora.

Este un fapt frecvent acceptat în literatura de specialitate că însuși termenul de revoluție a apărut pentru prima dată în discursurile parlamentare britanice după revoluția din Anglia de la 1688. E adevărat, însă, că numai în secolul al XX-lea termenul de revoluție în domeniul social a devenit ceva mai clar și a început a fi folosit în mod obișnuit.

Revoluția determină o trecere bruscă de la un tip la altul de relații sociale, de structuri și instituții sociale, politice, juridice; ea implică schimbarea unui tip de proprietate cu altul, fundamental deosebit, superior celui precedent, transformarea radicală a valorilor social-politice, juridico-economice, etico-estetice, înlocuirea unei ideologii învechite, vetuste, anacronice cu alta, aflată în consonanță cu idealurile și năzuințele, cu filosofia politică a forțelor progresiste, înaintate.

Revoluția socială este un "cutremur" cu largi implicații și aderențe în toate straturile sociale, fiind declanșată de puternicele contradicții, disfuncționalități și tensiuni de care sunt erodate la un moment dat o societate, o zonă, o țară și care, pentru a izbucni și a învinge, are nevoie și de un cadru extern favorabil, de o anumită atmosferă pregătitoare. Ea sparge tipare inerțiale, sisteme anchilozate, mentalități și moravuri pe care istoria nu le mai acceptă.

Desigur, nu orice revoltă, nu orice răsmeriță, nu orice manifestare de forță, bazată pe lozinci conjunc-

turale, mai mult sau mai puțin emoționale, temperamentale, se înscriu în familia revoluțiilor cunoscute și recunoscute în istorie. O revoluție presupune cu necesitate o anumită ideologie, o anumită filosofie, o anumită metodologie, care, toate laolaltă, presupun o concepție clară asupra a ceea ce trebuie depășit, înlocuit, răsturnat sub aspect social, economic, politic, juridic, asupra valorilor ce se cer înlăturate și asupra setului sau seturilor de valori pe care, în mod logic, le instaurează noul, promovat de revoluție.

O revoluție mai presupune - ca o condiție esențială - **discernământ, ordine, ierarhizare**. Trăinicia unei revoluții constă în superioritatea noilor direcții strategice pe care le fundamentează, în știința praxiologiei adoptate, în instaurarea unei conștiințe adecvate, înaintate.

Reașezarea întregii activități post-revoluționare presupune și **știință și conștiință**, puse în slujba unor interese și idealuri ale forțelor care au înfăptuit-o, în slujba progresului, a propășirii societății.

Orice revoluție ce își merită numele înseamnă, **ipso facto**, o inovare, o perfecționare, o consolidare și în ceea ce Cristian Thomasino și Immanuel Kant au numit **Forum internum** și în ceea ce ei au numit **Forum externum**, adică și în ce privește **morala**, cu tot ceea ce ține de ea, de influența ei în stat, în societatea civilă, cât și în ceea ce privește **dreptul**, ca ansamblu de norme, reguli, legi, principii, precum și influența lui în noua societate, în statul de drept.

Într-un fel, revoluția este efectul unei sau unor orientări doctrinare, unei sau unor filosofii politice, juridice, morale, civice anterioare sau contemporane momentului sau momentelor revoluționare; totodată, ea este și **causa movens** a altui sau altor seturi de doctrine și filosofii, care încearcă a explica prezentul și viitorul noii sau noilor rânduieli sociale, politice.

De regulă, orice revoluție socială izbutită a marcat și un **salt în sfera democrației, libertății și egalității**. Respectivă triadă constituie cu adevărat coloana vertebrală a societății, fiind rezultatul unei revoluții bine "echipate" doctrinar, teoretic și măiestrit condusă din punct de vedere politic.

Așa cum o revoluție nu este de conceput fără sprijinul de masă, fără suportul social, tot așa ea nu este posibilă fără acțiunea unui număr de personalități bine pregătite, animate de înaltele idealuri promovate de revoluția ce se anunță în mod inexorabil.

Dacă revoluția își cere un timp al ei de pregătire, de maturizare, de declanșare, deseori destul de îndelungat, este la fel de adevărat că și **perioada post-revoluționară**, pentru a-și ordona, legitima și organiza ceea ce și-a propus, își revendică un timp al ei în funcție de factorii de ordin social-economic, politico-juridic, de standardul de civilizație de la care se continuă opera de inovare, de căutare, de propășire pe scara progresului social-moral.

Atât în momentul sau momentele revoluției, cât și după săvârșirea ei, graba, forțarea, triumfalismul sunt plătite cu un preț incommensurabil, care, nu de puține ori, se întoarce împotriva revoluției însăși.

La reușita revoluției au contribuit și contribuie totdeauna, ca factori de prim ordin, **echilibrul, calmul, spiritul realist**. Unei revoluții adevărate, înscrisă pe traiectoria progresului, i-au fost și îi sunt străine, **ab initio**, dezordinea, haosul, anarhia. Ca și un "orologiu al societății", revoluția își autoreglează propriul mecanism. Condiția intrinsecă a oricărei revoluții reușite constă în maturitatea ei, în filonul filosofic clar, înaintat pe care se sprijină, în sâmburele ei doctrinar rațional. O revoluție caracterizată prin grabă, prin amatorism, prin retorism este o revoluție rebutată, compromisă și compromițătoare.

■ Prof.univ.dr. Marin VOICULESCU

Ore de curs la Universitatea "Spiru Haret"

CONSILIILE FUNDAȚIEI "ROMÂNIA DE MÂINE". CERTĂ VOCAȚIE SOCIALĂ ÎN PROMOVAREA VALORILOR UMANISTE

UN LOC DISTINCT ÎN STRUCTURILE INFORMAȚIEI

Oricâte schimbări va aduce această uluitoare cavalcadă a progresului contemporan, există repere și relații la care ne vom întoarce mereu ca la determinările noastre fundamentale, repere și relații pe care, de fapt, nu le vom abandona niciodată. Orice proiectie se va întemeia pe cunoașterea trecutului, orice studiu al anteriorității va avea în vedere nevoia de viitor. Când teritoriul de referință este chiar cel al învățării organizate superioare și al cercetării de vârf, imperativul cunoașterii trece prin structurile informației, adună, trebuie să adune permanent și sistematic elementele de bază ale învățării. Schimbarea se reflectă în metode, în performanțe, în forme de punere în operă, în implicări tehnologice, dar esența proceselor transgresează totul, se supraordonează formelor și mijloacelor.

Într-o universitate, dincolo de orice alte legături și considerații, există mai întâi informația, spiritul critic, organizarea studiului din perspectiva ale modelului de eficiență cunoașterii, a nevoii de a utiliza ceea ce lumea cunoaște deja în relație cu ceea ce dorește, cu ceea ce trebuie să cunoască. Eficiența cunoașterii este dependentă de eficiența structurilor informației. Fără bibliotecă modernă, școlile contemporane, indiferent de nivelul lor, nu rămân decât exerciții splendide dar incomplete ale modelelor de admirație și de uitare. Numai studiul, împărțirea individuală a efortului de ordonare, ierarhizare și descoperire a cunoștințelor promit o treaptă nouă de progres. A ridică bibliotecile, în general structurile informației, la nivelul obiectivelor școlii, și prin acestea la nivelul aspirațiilor societății, reprezintă unica sau aproape unica modalitate de a împlini, în esența lor, obiectivele învățământului și cercetării.

În cazul noilor organizări universitare, izvorâte pe terenul cu relieful incert al ultimilor ani, accentul pe bibliotecă, pe modernizarea accesului la informații și documente face dovada responsabilității și rigorii, întemeiază aspirația și obligația de asigurare a competitivității.

Deși bibliotecile moderne consumă resurse financiare - și nu numai - importante, deși eficiența acestor costuri nu se demonstrează, evident, pe termen scurt, opțiunea pentru investiții în această direcție este dintre cele mai convingătoare și dintre cele mai promițătoare.

Universitatea "Spiru Haret" are nevoie de o structură informațional-documentară care să se dezvolte în acord cu celelalte componente ale structurii universitare, dacă nu chiar în avans. Și aceasta nu atât din cauza condițiilor administrative, cât mai ales pentru faptul că organizările informațional-documentare necesită timp și mijloace considerabile. Se pot realiza într-un interval scurt un departament, o facultate, dar o bibliotecă presupune desfășurări de lungă durată, unitate de gândire, rigoare și perseverență,

abilități tehnice și organizatorice.

Câteva din reperele cele mai importante ale dezvoltării bibliotecii fac deja obiectul reflecției și analizei critice a Consiliului bibliotecilor, recent investit de Consiliul de conducere al Fundației "România de Măine".

Principala preocupare a Consiliului bibliotecilor va fi legată de dezvoltarea colecțiilor de documente, astfel încât să se asigure o profilare adecvată și, mai ales, un grad de înaltă selectivitate. În lumea contemporană, fluxurile de informații sunt copleșitoare. Mărimea unei colecții nu mai este primul criteriu de valoare. A selecționa cu discernământ științific nu înseamnă doar a economisi resursele, ci, mai ales, a furniza informații la nivelul real al solicitării din perspectiva scopurilor. O cerință esențială a dezvoltării colecțiilor trebuie legată de diversificarea acestora, de acoperirea informațională din toate unghiurile receptării și în funcție de cele mai noi tehnici de conducere și transfer de informații. De la documentele tradiționale până la microformate și la discuri compacte, toate categoriile de suport și de tehnici trebuie să permită studenților și profesorilor răspunsuri adecvate nevoilor de informare, studiu și cercetare.

În acord cu o politică a competitivității bazată pe stimularea efortului propriu și, în același timp, pe nevoia de rigoare și de evaluare, o bună bibliotecă acordă instrumentelor de referință un loc central. Aceste mari lucrări de sinteză nu sunt doar etaloane ale vârstelor cunoașterii, ci și componente indispensabile ale tehnicii de muncă intelectuală.

Un alt efort de concepție al Consiliului bibliotecilor va urmări adoptarea unor principii de organizare a colecțiilor, a fluxurilor, a serviciilor. O bibliotecă este, trebuie să fie un model optimizat, o structură de ordine a cărei eficiență se măsoară nu doar prin valoarea colecțiilor, ci și prin fluiditatea organizării și calitățile logice ale ansamblului.

Nu fără importanță este opțiunea pentru tipologia instrumentelor de reflectare și valorificare a informațiilor și documentelor stocate. Fără chei adecvate, exacte și operative, de regăsire, o structură documentară se transformă într-un depozit amorf. De aceea, adoptarea unui program modern de înregistrare și ordonare a informațiilor și documentelor trebuie să rămână una dintre prioritățile Consiliului. Costurile inițiale vor fi rambursate mai târziu prin viteza, exactitatea și originalitatea cu care sistemul asigură regăsirea și combinarea informațiilor.

Pe măsura creșterii importanței mecanismului documentar în structura Universității, legăturile interne și externe se vor amplifica. Aproape toate programele vor avea un reflex, o componentă informațională. O disciplină nouă, restructurarea unor discipline vor porni de la baza documentară și se vor repercuta în baza documentară. O relație externă a Universității nu va putea ocoli, ci, dimpotrivă, chiar se va centra, în unele

cazuri, pe dimensiunea informațională. Organizarea acestor relații va fi, fără îndoială, unul din obiectivele Consiliului bibliotecilor.

Dar toate aceste direcții de acțiune presupun un sprijin permanent, o acceptare clară a costurilor contemporane ale structurilor documentare. Biblioteca universitară are nevoie de fonduri pentru colecții, pentru echipamente, pentru alte dotări specifice. Ea nu poate deveni inima Universității fără influxul de oxigen pe care i-l asigură opțiuni și resurse pe măsură și, nu în ultimul rând, resursele umane. Fără specialiști cu un larg orizont cultural și cu abilități biblioteconomice superioare, vom asista doar la improvizajii.

Elementele teoretice și cadrul de desfășurare din acest perimetru al vieții Universității vor face în curând obiectul unui regulament.

Alte preocupări ale Consiliului bi-

bliotecilor vor cuprinde activități care prelungesc sau adună traseele informației, urmând finalizări superioare la nivel individual și colectiv. Este vorba despre organizarea unor manifestări științifice privind locul și implicările informației în procesele de învățare și descoperire, elaborarea unor studii de profil, dezvoltarea unor programe de tehnica muncii intelectuale pentru studenții Universității.

Biblioteca universitară, cu toate interferențele și consecințele pe care le antrenează, poate deveni nu doar o structură dinamică a Universității, ci și o sferă generativă de forțe noi la nivelul profund al individualității creatoare.

■ Dr. Ion STOICA,
președintele Consiliului
bibliotecilor din cadrul
Fundației "România de
Măine"

FACTOR CATALIZATOR ÎN PROMOVAREA CALITĂȚII

- convorbire cu prof. dr. ing. DAN GHIOCEL -

- Stimat domnule profesor, Consiliul de conducere al Fundației "România de Măine" a aprobat de curând componența propriului Consiliu de Construcții, Arhitectură, Urbanism și Design, al cărui președinte sunteți; pentru a-i putea preciza mai bine semnificația și obiectivele, scop în care v-am și solicitat convorbirea de față, vă rugăm mai întâi să ne vorbiți despre componența acestui organism.

- Consiliul de Construcții, Arhitectură, Urbanism și Design cuprinde 15 membri, toți fiind specialiști cu largă autoritate în învățământul superior, în cercetare, în activitatea practică, autori a numeroase și binecunoscute lucrări științifice, conducători de doctorate ș.a.m.d. Specialitatea lor complementară conferă acestui organism un caracter multidisciplinar, capabil să abordeze și să soluționeze într-o perspectivă modernă orice problemă de construcții, de arhitectură, de urbanism, de design, să stimuleze și să reunească, într-o largă acțiune de creație, pe specialiștii din profil. Sperăm să fim un nucleu activ, ca un factor catalizator, atât în practica de construcții, de arhitectură, de urbanism, cât și în domeniul pregătirii și specializării cadrelor pentru aceste domenii și pentru cercetarea de profil. Asemenea dimensiuni esențiale le percepem ca pe propriile noastre coordonate care ne definesc personalitatea.

- Și cu acestea am ajuns implicit în domeniul obiectivelor pe care vi le propuneți; concomitent cu precizarea lor, am dori să ne vorbiți despre caracterul lor complementar, cel dintâi atribut al coerenței și capacității de creație necesare unui asemenea organism.

- Vă spunem că acest organism are prin definiție un caracter multidisciplinar. Dar acest caracter, prin el însuși, nu înseamnă prea mult în afara condiției de complementaritate. Factorii diverși și demonstrează valoarea în modul în care ei funcționează corelativ, stimulându-se și

amplificându-și reciproc potențele, într-un cadru propice. Acest cadru îl avem: este structura umanistă a Fundației "România de Măine", cu rol benefic asupra învățământului, științei, culturii, domeniilor în care și Consiliul nostru își propune să acționeze ca un ferment catalizator, ca un factor de competență.

- S-o luăm pe rând: ce vă propuneți, de pildă, în domeniul învățământului?

- Elaborarea și aplicarea unei strategii unitare, coerente, care să fie aplicată în analiza, în coordonarea întregii activități didactice de profil de la Universitatea "Spiru Haret", cu avizarea programelor analitice, a planurilor de învățământ, cu propuneri vizând introducerea unor noi discipline de studiu, pe măsura exigențelor moderne din sfera preocupărilor noastre. Proiectarea conținuturilor activității universitare reprezintă de fiecare dată un act de înaltă creație, de simț al perspectivei, un efort de sinteză a cunoașterii și de prospectare a realității economico-sociale și culturale de la noi, dar și din alte zone ale lumii. Astfel încât structurile universitare, la crearea și perfecționarea cărora participă și Consiliul nostru, să devanseze realitatea curentă și să anticipeze viitorul. În această privință avem, cred eu, o experiență remarcabilă; cursurile post-universitare, pe care le-am inițiat și desfășurat în cadrul Universității "Spiru Haret", s-au impus tocmai prin caracterul lor modern, anticipativ.

- Cum se înfățișează bilanțul lor astăzi, în condițiile când învățământul postuniversitar din țara noastră înregistrează, cum știți, un regres evident?

- La noi, dimpotrivă, și acest sector al învățământului se află într-o continuă extindere și perfecționare: am desfășurat până acum 8 serii de cursuri postuniversitare, toate având un conținut modern, original, precum proiectarea de arhitectură pe calculator, confortul

în clădiri, și tocmai de aceea ele au trezit un viu interes în rândul celor ce-și desfășoară activitatea în proiectare și în producție, mulți dintre aceștia fiind deja specialiști consacrați, deținători, nu puțini, ai titlului de doctor în științe. Alte asemenea cursuri sunt în pregătire, cu accent îndeosebi pe elementele de interferență dintre construcții, arhitectură, urbanism, design și eu cred că tocmai acest caracter de complexitate le sporește originalitatea și, deci, interesul tot mai mare de care se bucură în rândul specialiștilor.

- Și cum tocmai acest caracter complementar are nevoie de o riguroasă fundamentare științifică, aș dori să vă referiți, în continuare, la obiectivele pe care Consiliul prezidat de dv. și le propune în domeniul activității științifice.

- Încă de la începutul acestei convorbiri i-am asociat Consiliului nostru caracteristicile specifice unui laborator de creație universitară, cu tot ceea ce presupune acesta în domeniul analizei, al schimburilor și dezbaterilor de idei, de experiențe, variante, de opțiuni. El are prin definiție menirea să caute, să investigheze, să delimiteze calea optimă pe care s-o propună ca atare în direcțiile pregătirii și perfecționării cadrelor, cercetării științifice, acțiunii practice de largă semnificație socială, pe care Fundația "România de Măine" și le asumă prin însuși statutul și genericul ei. Tocmai de aceea avem în vedere organizarea de sesiuni științifice în care să se dezbate problemele moderne ale specialităților respective, ale împlinirii în condițiile afirmării individualității lor specifice. Și pentru ca dimensiunea acestor dezbateri să fie cât mai amplă, iar concluziile elaborate într-o perspectivă pe măsură, avem în vedere implicit stabilirea legăturilor de colaborare cu o seamă de universități străine cu care am și intrat în legătură.

- Sperăm ca raporturile cu aceste universități să vă aducă un surplus de cunoaștere, de informare sau un beneficiu anume de pe urma mai cu seamă a dotării materiale superioare, specifice acestor instituții?

- Sperăm într-un beneficiu reciproc; și când spun aceasta mă gândesc implicit la realizările de mare valoare ale învățământului românesc, ale cercetării noastre științifice, insuficient cunoscute în afara țării. Ceea ce ne echivalează cu un dezavantaj numai pentru noi, românii. Dar aceasta este o altă problemă. Ceea ce vreau să subliniez aici este că legăturile, contactele, dezbaterile desfășurate între parteneri egali, comparabili ca valoare, sunt mult mai rodnice decât presupusele transferuri între două niveluri diferite. În acest din urmă caz, comunicarea științifică se rezumă la un sens linear, de preluare, deseori, mecanică, a unor idei sau structuri cunoscute, epuizate uneori ca potențial, pe câtă vreme din contactul, din conlucrarea a două sau mai multe entități comparabile, cu virtualitățile lor specifice, poate rezulta o nouă valoare, ca un spor implicit de cunoaștere, de afirmare. Din această perspectivă intenționăm să organizăm un seminar româno-american în domeniul modern al Siguranței sistemelor structurale, în care noi, specialiștii români în construcții, arhitectură, urbanism și design, avem multe de spus, implicit în ceea ce privește personalitatea umanistă a Fundației noastre. Suntem deja în corespondență, pe această temă, cu două universități americane, Universitatea Boulder din Colorado și Case Western Reserve University, Cleveland, Ohio, cu care sperăm să organizăm proiectatul simpozion româno-american.

- Vă urăm deplin succes, inclusiv în străduința dumneavoastră, de care ne-ați vorbit adesea, privitoare la instituirea sistemului de conferire a titlului de doctor în științe, sub autoritatea Universității "Spiru Haret"! Remarcabila activitate științifică și didactică a profesorilor de aici justifică pe deplin investirea lor cu această calitate.

■ Mihai IORDĂNESCU

DE CE PÂNĂ CÎND ?

Actualitatea străvechiului "divide et impera". Istoria între paranteze

În contrast cu euforia stărnită printre români de destrămarea imperiului sovietic și autonomizarea fostei republici sovietice moldovenești, care își afirma oficial caracterul românesc prin schimbarea stindardului, imnului și a limbii de stat, recente declarații de intenții ale autorităților de la Chișinău au avut efectul unui duș rece. Pe această temă în presa noastră se dramatizează mult, chiar se anatemizează. Dezorientarea și limbajul alarmist, atacurile la persoană și prezicerile apocaliptice vădesc însă lipsa unor repere solide, de perspectivă, în examinarea actualului episod în raporturile dintre cele două state românești și a cauzelor lui.

Noua configurație a Parlamentului Republicii Moldova și corecturile de curs asociate cu ea se înscriu în procesul de creștere a influenței exercitate de factorii antiunioniști externi și interni. Îndepărtarea de perspectiva reunificării nu poate fi însă o soluție definitivă. În favoarea integrării românești acționează totuși factori cu bătaie lungă, care, variind cu împrejurările, nu dispar odată cu ele. Cel mai important dintre aceștia este și va fi vitalitatea etnică a populației românești din Basarabia și Bucovina de Nord, probată de păstrarea naționalității și a sentimentului apartenenței la lumea românească, în ciuda celei mai formidabile presiuni deznaționalizatoare, chiar în condițiile când legăturile cu trunchiul principal al românității au fost, multe decenii, reduse la zero.

Să analizăm însă ce împiedică sau frânează astăzi procesul legitim al refacerii unității noastre naționale, în care toți românii patrioți văd, pe bună dreptate, perspectiva istorică legitimă a evoluției viitoare. Căci dacă unele din aceste cauze au un caracter temporar, conjunctural, influența lor urmând a se diminua ori chiar a dispărea mai târziu, nu e mai puțin adevărat că susținerea perspectivei unității necesită o înțelegere realistă, nu doar o percepere sentimentală, a lumii și a regiunii în care trăim, o acțiune bine cumpănită și suplu aplicată în vederea atenuării adversității factorilor ce îi stau în cale, a pregătirii pentru sesizarea și valorificarea conjuncturilor favorabile ce ar putea să apară.

Căci trebuie să recunoaștem că actuala conjunctură internațională - mondială și europeană - este, în ciuda aparențelor, defavorabilă unității Republicii Moldova cu România.

Poziția puterilor occidentale - S.U.A., Uniunea Europeană ș.a., principalul factor de putere și influență în lumea de azi - se caracterizează prin preocuparea vădită de a acorda prioritate intereselor Rusiei în Europa de Est, de a menaja orgoliul de mare putere al acesteia, prin atitudinea binevoitoare față de încercările ce se întreprind pentru refacerea blocului geopolitic al fostei U.R.S.S., cu excepția celor trei republici baltice. Dacă în 1918, când s-a format România Mare, Occidentul promova ferm principiul autodeterminării națiunilor, facilitând astfel destrămarea Austro-Ungariei și eliberarea popoarelor subjugate de ea, în prezent, forțe influente euro-atlantice propagă, în Europa Centrală și de Sud-Est, încurajarea regionalismului contra statului unitar, a tendințelor separatiste ale unor minorități, mergând până la fărâmițarea unor state din această zonă geografică (Iugoslavia, Cehoslovacia). În presă au răzbătut știri despre conținutul unor înțelegeri secrete care ar fi intervenit în acest sens cu câțiva ani în urmă între fosta U.R.S.S. și Germania prin care aceeași soartă i s-ar fi rezervat și României. S-a vorbit și s-a scris despre un fel de revanșă asupra rezultatelor primului război mondial în Europa Centrală și de Sud-Est. Aparent, dar și în fond, confuză și contradictorie, poziția puterilor occidentale pare uneori a fi o variantă a străvechiului dicton *divide et impera*, fiind în multe privințe defavorabilă statelor mici și mijlocii din aria ce desparte Europa occidentală de Rusia, ceea ce întărește argumentele celor ce văd în ea o manifestare specifică a reîm-

părții sferelor de influență în urma tranzițiilor bruște efectuate în ultimii ani în acest spațiu.

Oricum ar sta lucrurile din acest punct de vedere, fapt este că S.U.A. și statele vest-europene, condamnăm tranzacția dintre Stalin și Hitler din 1939, s-au ferit cu grijă, cel puțin până acum, să admită ideea revenirii Basarabiei la România, cum ar fi fost logic și drept, aplicând față de noi un alt criteriu decât cel rezervat țărilor baltice. Până când această poziție nu se va modifica și dat fiind rolul puterilor occidentale în lumea de azi, oamenii politici de pe ambele maluri ale Prutului nu pot face abstracție de ea în stabilirea conduitei lor concrete în problema relațiilor reciproce.

Un element important pentru contextul situației internaționale actuale, cu atât mai mult pentru zona geografică est-europeană, rămâne politica Rusiei. După declararea independenței republicilor unionale, atât consecințele obiective ale integrării economice acestora cu cea a Rusiei, cât și acțiunile deliberate ale unor forțe influente, nu numai de la Moscova, dar și din celelalte republici, împing treptat spre refacerea unui spațiu de complementaritate, care, însă, în condițiile date, amenință a se realiza sub forma refacerii imperiului sau cel puțin a unora din formele dominației imperiale, din care nu lipsește prezența militară rusă. Și mai grav este faptul că această dominație nu s-ar limita la granițele fostei Uniuni Sovietice, ci ambiționează a se exercita și asupra unei zone tampon din Europa răsăriteană, socotită, ca și în trecut, și tot cu consimțământul Occidentului, marjă de securitate pentru interesele Rusiei. Dacă așa vor evolua lucrurile, aceasta ar fi o nouă dovadă a existenței unei înțelegeri între potențaii perioadei gorbacio-

RECURS LA INSTANȚA MEMORIEI - BASARABIA

viste și anumite puteri occidentale, prin care Rusiei i s-ar recunoaște o sferă de influență astfel delimitată.

În orice caz, în ce privește relația cu Republica Moldova, menținerea trupelor străine, rusești, pe teritoriul acesteia, separarea de fapt a zonei transnistrene și cvasisepararea găgăuzilor, manipularea savantă a robinetului materiilor prime, energiei și al piețelor tradiționale estice, ca și întreținerea artificială a unei campanii antiromânești atestă ce forțe puternice de la Moscova, probabil nu numai exterioare administrației oficiale, fac totul pentru a împiedica dezvoltarea tendinței de revenire spre România ce se conturează la Chișinău.

La rândul ei, însăși situația internațională actuală a României o obligă la maximum de circumspecție și prudență, limitând drastic posibilitățile ei de a duce o politică mai activă, declarată unionistă. Căci dacă raporturile ei politice cu țările grupului euro-atlantic s-au ameliorat simțitor, nu același lucru se poate spune despre cele cu țările limitrofe. În ciuda unor relații economice, deși încă insuficiente, dar oricum netensionate, a schimburi-

lor de vizite pe diverse linii, stăruie impresia apăsătoare că România nu are prieteni pe care să se poată bizui, că asistăm chiar la o încercuire a ei. Este evident că cercurile ostile României, atât cele din Rusia, cât și cele din unele țări vecine, lansează semnale în direcția Chișinăului spre a descuraja o prea strânsă colaborare a acestuia cu Bucureștiul.

Nu poate fi subapreciat, de asemenea, faptul că Republica Moldova este un stat independent, recunoscut ca atare de România și de numeroase alte țări ale lumii. În aceste condiții, aspirațiile spre unitate, din ambele părți, trebuie să țină seama de rigorile relațiilor între state, evitând, cu tact și discernământ, forme de manifestare ce ar contraveni normelor raporturilor interstate. În orice caz, existența statalității și independenței Republicii Moldova nu reprezintă, prin sine, o frână în calea apropierei și unificării. Dimpotrivă, menținerea și afirmarea independenței acesteia constituie o importanță cucerire a românilor din stânga Prutului, o premisă de seamă a libertății de a-și manifesta propria voință.

ducerea aparatului de stat și economic, a instituțiilor de cultură era - și în unele privințe poate încă mai este - regula generală. Nu degeaba se spunea cu ani în urmă că nu poți să fii ministru (la Chișinău) dacă nu ești de peste Nistru.

Regula ideologică fundamentală pentru justificarea și consolidarea dominației străine era o furibundă propagandă românofobă, în care a excelat regimul sovietic, chiar în perioada când România însăși s-a aflat în sfera de dominație sau de influență a U.R.S.S. Viața politică, învățământul, cultura erau orientate insistent pe acest făgaș. Așa s-au născut și au fost vehiculate teoriile absurde după care moldovenii și românii sunt popoare și națiuni diferite și există o limbă moldovenească deosebită de cea română, aceasta din urmă fiind considerată o "limbă străină". Reafirmarea acestor teze de către oameni din conducerea de vârf a Republicii Moldova în ultima vreme nu face decât să ateste cât de adânc sunt înrădăcinate în conștiința unora dintre ei clișeele propagandei antiromânești.

Marginalizarea învățământului în limba română și condamnarea la stagnare arhaică a acesteia, ca și rusificarea arbitrară a lexicului ei, condiția precară a intelectualilor de expresie română au contribuit la orientarea tineretului spre școlile tehnice și economice medii și superioare cu predare în limba rusă. Drama intelectualului român basarabean, a funcționarului care s-a pregătit și și-a desfășurat activitatea timp de decenii în limba rusă constă tocmai în permeabilitatea la slogani devenite cutumiere, mergând până la cele de genul că limba română este o "limbă străină".

Culpabilizarea îndelungată și colectivă a populației românești, reprimarea dură a celor mai mici manifestări de patriotism, inculcarea insidioasă a unei alte identități etno-lingvistice n-au trecut, din păcate, fără urme, în primul rând asupra elementelor care s-au integrat mediului rusofon în căutarea unor posibilități normale de afirmare. Lipsa curajului de asumare a identității naționale, de teama unor consecințe pe care le știu din trecut foarte dureroase, este, din păcate, o realitate pentru mulți din conaționali noștri de peste Prut.

Difficultățile enorme cu care s-a văzut confruntată brutal tânăra și mica Republică Moldova (cu un teritoriu de 33,7 mii de kilometri pătrați și o populație de circa 4,5 milioane de locuitori) în ultimii ani, ruptă de piețele tradiționale și fără mijloace financiare de a le suplini prin reorientarea rapidă și masivă către Vest au accentuat temerile și șovăielile, alimentând, în ultimă instanță, nostalgii proimperiale, susținute îndeosebi de partea rusofonă a populației. Pericolul iminent al destrămării teritoriale, întreținut prin rebeliunea administrativă și armată a celor două pseudo-state teleghidate de forțele proimperiale din Rusia, sprijinită direct de Armata a XIV-a rusă, cu baza în Transnistria, a acționat și continuă să acționeze asupra cetățenilor și a conducerii Republicii Moldova ca o sabie a lui Damocles; separațiștii rusofoni și găgăuzi au desfășurat, totodată, un gălăgios război propagandistic mincinos pe tema lipirii de drepturi naționale a minorităților, pe care republica n-a avut mijloacele și priceperea de a-l contracara, ca un sindrom de apărare a privilegiilor fostei etnii dominante.

Urmările politicii de rusificare

Ceea ce constituie însă, în Republica Moldova, frâna principală în calea aspirațiilor naționale ale românilor sunt consecințele politicii de dislocare teritorială și de rusificare aplicate după 1940, care se fac simțite chiar și pe planul psihologiei sociale. Sistemul stalinist a înlănțuit teritoriile românești rapte în acel an printr-un adevărat nod gordian cu dublă și triplă asigurare, menit a face imposibilă ori cel puțin a îngreuna la maximum o viitoare descațușare a lor. El a divizat în mod arbitrar teritoriul Basarabiei, incluzând în componența Ucrainei sudul acesteia și fostul județ Hotin, împreună cu nordul Bucovinei, creând astfel o problemă artificială între România și această țară, cu care nu am avut niciodată diferențe. Actualei Republici Moldova i-a fost atașată, în 1940, o fâșie de pământ din stânga Nistrului, care nu a aparținut în trecut României, dar care este populată în bună parte de români moldoveni. Socotind probabil insuficiente aceste măsuri machiavelice, conducerea U.R.S.S. a concentrat principalele obiective industriale, energetice și căi de comunicații în mica zonă transnistreană, considerată mai sigură în perspectivă, făcând din ea un fel de supraveghetor al restului de nouă zecimi din teritoriul republicii.

Politica de rusificare, ale cărei consecințe funeste s-au făcut simțite atât înainte de 1918, cât și după 1940, a lăsat urme adânci, încă necicatrizate, în viața și mentalitatea populației de peste Prut și care se constituie astăzi în frâne în calea afirmării conștiinței naționale a românilor moldoveni de aici. Rezultatul principal al acestei politici îl constituie inegalitatea de fapt, timorarea și marginalizarea lor, schimbarea compoziției naționale a populației în defavoarea celei băștinașe.

Sub cele mai diferite forme - lupta contra "chiaburimii", a sectelor religioase, a naționaliștilor "burghezi",

trimiterea la lucru în regiuni industriale și agricole îndepărtate - zeci și sute de mii de familii de români au fost forțate ori ademenite să-și părăsească locurile natale.

Concomitent, atât autoritățile țariste, cât și cele sovietice au promovat constant o politică de colonizare a ținutului cu populație de origine rusă, ucraineană și de alte etnii, atrasă de condițiile materiale deosebite și de statutul social de elemente privilegiate sub raport politic și cultural ce li se ofereau aici. Ca urmare, dacă la începutul secolului al XIX-lea, când Rusia a ocupat Basarabia, ponderea populației moldo-române din acest ținut era de peste 85 la sută, la recensământul din 1989, în Republica Moldova, moldovenii (românii) constituiau numai 64,5 la sută, ucrainenii 13,92 la sută, rușii 13 la sută, găgăuzii 3,5 la sută, bulgarii 2 la sută din populație.

Inegalitatea de fapt, în defavoarea elementului românesc, consecință clară a dominației străine opresive și discriminatorii, este o realitate incontestabilă. Majoritatea populației principalelor orașe, îndeosebi a celor industriale, este formată din alogeni, mulți dintre aceștia veniți recent din alte regiuni. Conform aceluiași recensământ din 1989, 48 la sută din rușii ce locuiesc în prezent în Republica Moldova nu s-au născut pe teritoriul acesteia. Pentru ucrainenii, procentajul respectiv este de 33 la sută, pentru evrei - 24 la sută și pentru bulgari - 16 la sută. Ponderea persoanelor cu studii superioare la 1 000 de locuitori era în 1989 de 89 pentru moldoveni, 112 pentru ucrainenii, 170 pentru ruși, 210 pentru evrei. Statisticile atestă, de asemenea, că elementele neromânești realizau venituri medii superioare și se bucurau de condiții preferențiale la repartizarea spațiului locativ, ocrotirea sănătății, aproape în toate sferele vieții.

Preponderența alogenilor în con-

MOLDOVA: "UN RĂZBOI PE CARE L-AM ÎNFRUMUSEȚAT"

- articol de Jonathan Eyal, director de studii la "Royal United Services Institute" din Londra, publicat în "The Independent" -

Ministrul de externe rus, Andrei Kozărev, nu obosește niciodată să reamintească Occidentului că țara sa suportă acum greaua povară a stabilizării conflictelor din fostele republici sovietice. Este un efort care, insistă el, necesită ajutor internațional. Într-un articol comun publicat recent, el și ministrul britanic al afacerilor externe, Douglas Hurd, au propus un set de principii care să ghideze activitățile de menținere a păcii ale Moscovei; ele nu trebuie să diminueze independența nici uneia dintre fostele republici sovietice și trebuie să se desfășoare numai cu un mandat clar, care să specifice atât calendarul retragerii cât și monitorizarea internațională.

Decizia ministrului britanic de externe de a scrie un articol împreună cu Kozărev este de înțeles. În fața opțiunii de a ignora cu totul dezordinea sau de a da Rusiei mână liberă în fostul ei imperiu, Hurd a optat pentru cel mai bun compromis posibil: enunțarea principiilor conform cărora să poată fi judecat comportamentul viitor al Rusiei. Spre meritul lui Hurd, el a transpus cuvintele în acțiune. La începutul lunii februarie, un diplomat britanic, Richard Samuel, a sosit în fosta Republică sovietică Moldova, ca șef al misiunii de observatori trimise de Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE). "Foreign Office" nu putea alege un loc mai potrivit pentru a demonstra limitele actualei politici occidentale și a testa intențiile reale ale Rusiei.

Luată României de Stalin în cursul

re perpetue de peste Nistru, dar și de obtuzitatea unor autorități centrale terorizate de spectrul bolșevismului, ori de rapacitatea și comportarea discreționară a unor autorități locale insuficient controlate.

Trebuie, de asemenea, înțeles că dacă năzuința de apăsare și unitate își croiește totuși drum și-și va găsi în cele din urmă un fâgaș larg, în ciuda oricăror opreliști, nu este neapărat o erezie dacă diverse organizații politice, sociale, obștești, de aici ori de dincolo, pot avea păreri diferite cu privire la necesitatea, căile, ritmul, amploarea și formele de tranziție ori finale ale procesului de reînchegare a unității, care nu sunt predestinate. Esențial este să păstrăm și să dezvoltăm relații de cooperare normală, chiar frățească, oriunde acest lucru este posibil, numai astfel pregătind viitorul, valorificând șansa de a realiza acea posibilitate care întrunește consensul dorinței patrioților români din toate timpurile și din toate părțile țării.

■ Dr. Marin NEDELEA

celui de-al doilea război mondial, Moldova este singura fostă republică sovietică ce are o "patrie mamă" în afara fostului imperiu. Ca limbă, religie și experiență istorică, moldovenii sunt identici cu etnicii români; eforturile Moscovei de a crea o națiune moldovenească (inclusiv o rizibilă încercare de a-i forța pe moldovenii să scrie româneste folosind alfabetul chirilic) au eșuat.

Moldova, acum stat independent recunoscut pe plan internațional, a trecut la scrierea în alfabetul latin și își recunoaște legăturile culturale și istorice cu România. O unire cu România, deși susținută imediat după prăbușirea Uniunii Sovietice, nu este iminentă: sărăcia ei nici pe departe nu este un stimulent pentru moldovenii, iar conducerea Moldovei - dominată încă de vechea elită comunistă - va face tot ce poate pentru a-i ține la distanță pe moldovenii de români.

Deși unirea Moldovei cu România este încă departe, conducătorii minorității ruse din Moldova au folosit spectrul unei asemenea uniri pentru a-și justifica cererile lor separatiste. Concentrați pe malul stâng al Nistrului, în provincia Transnistria, rușii au făcut campanie pentru desprinderea regiunii lor de Moldova și alipirea la Rusia, de teamă că aceasta să nu fie inclusă într-o Românie mai mare.

În timp ce liderii Transnistriei afirmă că doresc secesiunea pentru că sunt supuși discriminărilor în ce privește limba de către autoritățile moldovenești, realitatea arată că acțiunea a fost orchestrată de la Moscova și are mize mai mari.

Deși româna a fost declarată limba de stat oficială a Moldovei, folosirea limbii ruse este explicit permisă, iar minoritățile din orice parte a republicii au puține motive să se plângă. Mai mult, rușii din Transnistria nici măcar nu sunt cea mai numeroasă minoritate a provinciei: românii reprezintă 43% din locuitorii Transnistriei, urmați de ucraineni - 28%; rușii reprezintă 26%.

În sfârșit, cererea Transnistriei de a fi considerată ca parte a Rusiei propriu-zise nu are nici un sens, deoarece această fâșie de pământ, cuprinsă între Ucraina și Moldova, nu poate avea niciodată frontieră cu Rusia decât dacă Ucraina își pierde independența. Acesta este fondul problemei. Din Transnistria provine o mare parte a producției industriale a Moldovei și ea controlează practic toate legăturile pe calea ferată ale republicii; totodată, Transnistria este o convenabilă rampă de lansare pentru trupele rusești, apropiată de disputata regiune ucraineană Crimeea.

De când Moldova și-a obținut independența, la sfârșitul anului 1991, Moscova a refuzat să discute retragerea trupelor sale din Transnistria. Soldații ruși au înarmat milițiile locale și, în vara anului 1992, au avut loc confruntări sângeroase în întreaga provincie. Cu presiuni din partea Rusiei a fost realizată o încetare a focului și a fost adusă o forță de menținere a păcii.

Aceiași conducători de la Kremlin care acum cer un mandat din partea Occidentului pentru operațiuni similare în alte părți ale fostei Uniuni Sovietice nu au cerut nici o permisiune internațională în ce privește Moldova; au vopsit pur și simplu în albastru căștile câtorva soldați ruși și i-au numit "forțe de menținere a păcii".

Moscova pretinde că este imparțială în conflict. În realitate, comandantul rus local, generalul Aleksandr Lebed, a calificat autoritățile moldovenești în repetate rânduri drept "fasciste" și, ca să nu mai fie nici o urmă de îndoială în ce privește "imparțialitatea" lui, a fost ales deputat în adunarea rebelilor din Transnistria. Menținere a păcii în stil rusesc.

Datorită presiunilor din partea Occidentului, Rusia a acceptat, în cele din urmă, trimiterea unei misiuni a C.S.C.E. în Moldova pentru a contribui la instaurarea păcii, asigurându-se în același timp unitatea republicii și protecție pentru toate minoritățile. Trimiterea acestei misiuni, ce a sosit în Moldova cu un an în urmă, era exact genul de măsură pentru rezolvarea conflictului pentru care pledează de obicei orice lider occidental, iar Moscova, oficial, a salutat-o. Și care a fost rezultatul?

Misiunea C.S.C.E. a cerut acces la reuniunile comisiei care se presupune că supervizează operațiunea Rusiei de menținere a păcii; Moscova a refuzat cu obstinație. Misiunea C.S.C.E. a cerut o explicație a faptului că podurile din Transnistria sunt controlate numai de ruși, ceea ce contravine, evident, acordurilor de încetare a focului; nu i s-a dat nici o explicație. Misiunea a dorit apoi să viziteze unele fortificații recent ridicate de ruși în această provincie. Din nou, Moscova a spus nu.

Departate de a fi de acord să-și retragă forțele, Rusia a condiționat prezența trupelor sale de "soluționarea statutului politic" al Transnistriei, referire precisă la independența în stil propriu a provinciei - condiție pe care misiunea C.S.C.E., angajată să se deosească de frontierele existente, nu o poate accepta.

Neajutorata misiune a C.S.C.E. a trimis 14 rapoarte în ultimele șase luni, fiecare identificând cauzele impasului în condiții tot mai rigide. Și care a fost reacția Occidentului? Fiecare raport a fost primit cu mulțumiri și clamat cu plictiseală.

Ar fi liniștitor să se creadă că Moldova a fost un caz special. Din nefericire, soarta acestei mici republici se înscrie într-un sistem conform căruia la periferia fostei Uniuni Sovietice sunt create enclave rusești (Osetia, Abhazia, Transnistria); peste tot, conflicte etnice au izbucnit și au încetat în mod miraculos exact atunci când o dorea Moscova. În fiecare caz sunt implicate direct forțe rusești și, în ce privește fiecare, Rusia pretinde că este un arbitru imparțial.

Guvernele occidentale sunt foarte conștiente de ceea ce se întâmplă de fapt. Dar este menținută conspirația tăcerii. Așa cum arată exemplul Moldovei, rușii pretind că îndeplinesc misiuni de menținere a păcii, în timp ce Occidentul pretinde că monitorizează. Este un aranjament convenabil, care, în termenii atât de îndrăgiți de diplomați, menține pe toată lumea "implicată" în "proces".

Marea problemă pentru guvernele occidentale este dacă nu cumva implicarea instituțiilor internaționale ca observatori neputincioși sau "intermediari ai dialogului" nu face decât să confere legitimitate inadmisibilă unor operațiuni care, în esență, rămân războaie rusești de frontieră.

Moldova trebuie să servească drept avertisment că pur și simplu nu sunt posibile, în același timp, acceptarea de facto a prezenței trupelor rusești și impunerea unor limite, pe hârtie, comportamentului lor. Richard Samuel va întocmi, fără îndoială, rapoarte elocvente. Secretariatul C.S.C.E. le va îndosaria, cu siguranță, frumos. Iar Moldova? Apropo, unde este ea?

Chișinău, aprilie 1994:
simboluri

Sub semnul voinței patrioților români din toate timpurile și din toate părțile țării

Dar poate mai mult decât acțiunile șovinistilor ruși în direcția frânării apropierei de România și a reorientării către integrarea în structurile C.S.I. au acționat șantajul cu închiderea robinetelor aprovizionării cu petrol, gaze, materii prime din Rusia, ca și speranța de a beneficia în continuare de avantajele relative de care se bucurau pe piața Federației Ruse și a celorlalte republici ex-sovietice agricultura, viticultura și pomicultura Republicii Moldova.

Pe acest fundal al unor nevoi economice reale și presante s-au grefat, desigur, reflexele de auto-conservare ale unei nomenclaturi aflate încă - de altfel, ca în toate republicile foste sovietice (și fără ca aceasta să scandalizeze pe puriștii occidentali...) - la comandă, al cărui trecut de susținătoare a dominației ruse nu se potrivește cu aspirațiile naționale, mai ales când trecutul nu e numai trecut. De altfel, preponderanța fostei clase politice nu va putea fi depășită câtă vreme influența forțelor prounioniste este încă restrânsă; pentru aceasta este însă nevoie să se evite cantonarea simplistă în lozincă unirii imediate și a unor demascări agitatorice, în favoarea elaborării de către aceste forțe a unor programe alternative concrete și credibile. Un handicap serios îl reprezintă, de asemenea, lipsa unei stângi unioniste semnificative, împrejurare de care profită adversarii Unirii spre a o prezenta ca o restaurare a dominației burgheziei și moșierimii române asupra Basarabiei.

Din păcate, incapacitatea economică a României, ea însăși sărăcită de o tranziție prost croită și fantezist aplicată la economia de piață, de a răspunde imediat și substanțial ne-

voilor presante ale Republicii Moldova, ca și subordonarea problemei Basarabiei și a Bucovinei de Nord obiectivelor partizane ale luptei politice interne au contribuit și ele la scăderea popularității cauzei unioniste, în favoarea adversarilor ei. Anticomunismul și rusofobia primare, în pură tradiție interbelică, afișate de unele medii politice și de informare românești, au constituit, fără îndoială, un factor de agravare a neîncrederii și suspiciunilor față de România și de perspectiva unionistă.

Lipsa unei activități educative, în spiritul vremii, în rândurile populației din România, ezitățile stângii în a-și formula cu claritate poziția în această problemă, excesele partizane ale dreptei, la ale cărei mitinguri în sprijinul Unirii se striga mai mult "trăiască regele" și "jos Iliescu", nu au avut darul să ridice entuziasmul populației la înălțimea importanței obiectivului național, care trebuie să fie al tuturor românilor. Atitudini arrogante, paternaliste ori mercantile ale unor autoprocamați reprezentanți ai patriei-mame, ca și reacțiile rușinoase de respingere manifestate de o anumită parte a publicului piețelor și străzilor orașelor românești față de turiștii negustori ocazionali de peste Prut, fie ei români, ucraineni ori ruși (desigur, nu am în vedere aici bandele de răufăcători), atitudini necugetate și reprobabile, au acționat la nivelul psihologiei sociale ca tot atâția factori negativi, cu rol de frână în calea apropierei.

Nu ar fi înțelept să ignorăm nocivitatea unor asemenea fapte, aparent mărunte, nici să negăm dificultățile reale de integrare care au putut exista între 1918-1940, amplificate de intervențiile destabilizato-

SONDAJE "FĂRĂ FRONTIERE"

(Continuare din pag. 1)

În opinia autorilor, comparația "este calea cea mai adecvată pentru a discerne ce este banal și ce este singular, pentru a pune în lumină originalitatea contextelor naționale, a releva în același timp constante, legi tendențiale, variabile cu semnificație universală. Ea permite clasarea fenomenelor politice, ierarhizarea lor, demontarea mecanismelor care le provoacă"²⁾.

În acest context, și potrivit acestor considerente, sondajele cu caracter internațional, "fără frontiere", cum le-am numit mai sus, se înțelege, rațiunea lor, iar dacă sunt efectuate cu scopul de a cunoaște și a compara pentru a informa și a face să se înțeleagă direcția tendințelor predominante, îndeplinesc o importantă funcție în stimularea progresului simultan al popoarelor, al națiunilor, al diverselor zone ale lumii. Asemenea sondaje pot aborda cele mai diverse teme după cum arată și următoarele exemple concrete. Astfel, în perioada 1 noiembrie-5 decembrie 1993, preocupată de unele probleme la ordinea zilei pe "vechiul și totuși "noul" continent, Uniunea Europeană a efectuat, prin societatea specializată "Eurobarometre", un sondaj de opinie în 16 țări din zona centrală și estică privind subiecte de stringență actualitate cum ar fi economia de piață, procesele democratice în curs de desfășurare, aderența la principiile comunitare etc.

Potrivit datelor publicate în primăvara lui 1994 au fost interogați 16 716 subiecți din Albania, Armenia, Belarus, Bulgaria, Cehia, Estonia, Letonia, Lituania, Macedonia,

Polonia, România, Rusia Europeană (la vest de Urali), Slovacia, Slovenia, Ucraina și Ungaria. Rezultatele obținute au pus în lumină faptul că 29 la sută din persoanele interogate (trei din zece) văd viitorul țărilor lor în mod strâns legat de viitorul Uniunii Europene, 22 la sută îl văd legat de viitorul Rusiei și 11 la sută de cel al SUA. Pe de altă parte, așa cum se desprinde din sondaj, deși conceptele "economie de piață" și "continuarea reformelor economice în curs" sunt împărtășite și acceptate de marea majoritate a țărilor europene din Est, acestea sunt net respinse în Rusia, Armenia, Belarus, Ucraina.

O altă constatare este că dificultățile din 1993 au redus, într-o anumită măsură, sprijinul în favoarea "economiei de piață", în țările Europei de Est beneficiare ale Programului de asistență tehnică PHARE (Albania, Lituania, Polonia, România, Cehia, Bulgaria, Ungaria, Letonia, Slovenia și Slovacia). În ceea ce privește modul în care se desfășoară procesul democratic din țările lor, acesta este judecat, de către marea majoritate a persoanelor interogate, drept "insuficient".

Un sondaj suplimentar efectuat în partea europeană a Rusiei (la vest de Urali), la puțin timp după alegerile parlamentare din decembrie 1993, demonstrează că alegerile acestea nu erau percepute ca o "victorie în favoarea democrației" iar 33 la sută din subiecți se temeau de "instaurarea unei dictaturi".

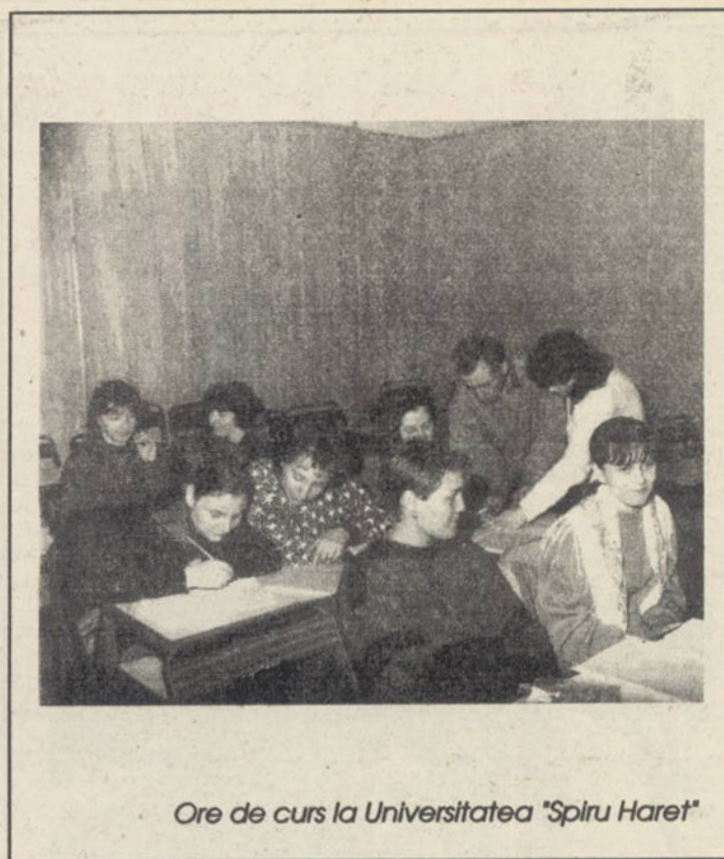
Costisitoare și complicate, sondajele de acest gen nu se întreprind, desigur, la întâmplare; ele provin dintr-o anumită "strategie",

implicită sau explicită, iar extinderea lor "transfrontieră", înlesnind comparația și sinteza, ar trebui să invite la prudență în direcția generalizărilor. De exemplu, distribuția opiniilor (potrivit răspunsurilor) în 29% spre o dezvoltare "legată de viitorul Uniunii Europene" și 22% "legată de viitorul Rusiei", nu înseamnă că pe țări distribuția ar urma aceeași "simetrie". De pildă, între Slovenia și Belarus ori între Armenia și Ungaria raportul preferințelor de viitor este cu totul altul. În această privință trebuie ținut seama de anumite limite: pe de o parte, caracterul fragmentar al informațiilor aflate la îndemână, chiar și al celor provenind din trecutul cel mai recent" iar pe de altă parte, distorsiunile impuse de istorie și diferențele fundamentale care există adesea între fenomene caracterizate identic³⁾. Autorii citați mai înainte relevă îndreptățit că, "în general vorbind, lecția istoriei constă... în a avertiza împotriva comparațiilor pripite. A aștepta un miracol economic - scriu ei - de la exportarea capitalismului în lumea a treia, uitând în acest timp de stadiile dezvoltării economice europene, înseamnă a construi un model de dezvoltare pe nisip. Cum am putea uita enormele facilități oferite până în secolul al XIX-lea țărilor din Occident prin colonizare ca și prin însușirea resurselor acestor țări... coloniale? Comparația asincronă poate oferi multe perspective eronate"⁴⁾.

Cu toate acestea, beneficiul cognitiv al "sondajelor fără frontiere" este cât se poate de concludent în sens pozitiv, dacă, bineînțeles, metodologia desfășurării lor este corectă, iar comunicarea rezultatelor nu este distorsionată, devenind "transparentă" numai pentru ceea ce convine, fără a mai vorbi de tendința nefastă a utilizării lor pentru a "justifica" anumite prejudecăți.

2) Mattei Dogan și Dominique Pelassy, Cum să comparăm națiunile. Sociologia politică comparativă. Alternative. București, 1993, p. 5.

3), 4) idem, p. 21.

Ore de curs la Universitatea "Spiru Haret"

tașându-le unor finalități organizatorice destinate optimizării activității sociale, s-au schițat anume scenarii cu caracter sociologic, care au fost comunicate forurilor administrative și care ar putea fi confruntate cu alte experiențe existente în vederea unor posibile validări practice, astfel încât decizia să devină "știentizată", iar sociologia să-și realizeze vocația ei transformatoare.

PRIMUL NIVEL al impactului urban asupra celui rural l-am numit **zonă de interferență inegală a caracterelor orășenești cu cele comunale**, cu preponderență aproape absolută a celor dintâi asupra celor din urmă și cu orientarea valorilor sociale ale ultimelor spre cerințe funcționale specifice primelor. În contextul acestor zone, domină formele de economie mixtă și se afirmă ca esențială îmbinarea unui gen al muncii agrare cu un anume status social de factură urbană. Modelul cultural de care se uzează este unul ambivalent. Pe de o parte, se tinde să se mențină coerența colectivității rurale, cu păstrarea relațiilor de vecinătate și cu perpetuarea unei anume identități între patrimoniu și rezidență; pe de altă parte, se stimulează interesul pentru activități de factură urbană și se întreține acea atitudine de răspândită înclinare pentru servicii și încadrări în întreprinderi industriale, astfel încât rezidenții acestor zone devin independenți de activități remuneratorii și se orientează către munci plătită la intervale de timp precise. Toate acestea tind să reducă distanțele sociale dintre sat și oraș și fac ca aceste zone să se înscrie în sfera de interese urbane.

Am inclus în cadrul acestui prim nivel spațiul cartierelor mărginașe provenite din comune care, anterior expansiunii urbane, avuseseră autonomie administrativă absolută și o organizare teritorială exercitată prin putere locală de stat, dar care, ulterior, au fost plasate sub jurisdicția orașelor și, în consecință, au fost incluse în circuitul funcționalității acestora. Am adăugat - la unitățile menționate - orașele-satelit care gravitează în jurul unor nuclee urbane puternice și care îndeplinesc roluri economice impuse de către acestea din urmă, fără însă a-și pierde total anumite însemne ale lor de factură tradițională și fără a se deruraliza complet.

CEL DE-AL DOILEA NIVEL areal reținut de analiză, și care se situează într-un spațiu socio-geografic peri-urban, cuprinde localitățile centurilor de gradul unu și de gradul doi și se referă la acele comune de tip "tampon" între ruralul propriu-zis și urbanul clasic. În structura lor de elemente coexistă în proporții relativ egale însemne ale culturii rurale cu anume valori de factură urbană și se asociază dia-

lectic tradiționalul cu modernul, artizanatul cu industrialul etc. Realitate cu caracter compozit, atari spații situează la paritate valorică efectele muncii industriale cu cele specifice activității agricole și asociază inextricabil modul de trai rural cu surse de existență de origine urbană. Atitudinea față de gestiunea economiei familiale este deosebit de pozitivă, iar relația cu pământul rămâne puternică. Nu este de ignorat faptul că structura familiilor este în general "bigenerațională", cu separare aproape automată a recenților căsătorii și cu întemeierea - de către aceștia din urmă - a unui menaj separat, ceea ce face ca "sentimentul" de posesiune să se mențină dominant iar intenția de profit de pe urma unor suprafețe de teren lucrate să se intensifice proporțional cu câștigurile anuale realizate de atari resurse. De aceea, este extrem de frecvent fenomenul biprofesionalității și se extind considerabil activitățile agricole de tip terțiar, crescând, astfel, numărul persoanelor cu dubla statusuri sociale și fiind extrem de frecventă mobilitatea socială de impact. Am numit acest al doilea tip de spațiu uman, **zonă de paritate complementară a valorilor rurale cu cele de origine urbană**, în scopul de a reda acea mișcare regresivă a influențelor exercitate de către oraș asupra satului și în intenția de a surprinde nivelele lor de interdependență culturală.

În fine, cea de **A TREIA TREAPTĂ** a impactului urban asupra celui rural am numit-o **zonă de influență sublinială a sistemului de atribute orășenești asupra spațiilor sătești**, zonă în care prevalează însemne ale valorilor rurale și în care conștiința profesională este o conștiință preponderent agricolă. Aceasta din urmă determină mentalitatea majorității rezidenților din zona respectivă și tot ea este cea care le definește personalitatea în general; deoarece factorii de producție și factorii de dezvoltare locală gravitează inextricabil în jurul activităților din sectorul primar și derivă dominant din practici de factură tradițională. Depășirile spre întreprinderile industriale, ca și fenomenul biprofesionalității se manifestă distinct. Distanțele fizice până la oraș fiind considerabile, iar rețelele de transport nefiind extinse până la cele mai îndepărtate așezări rurale, navetismul nu poate fi în general diurn, iar tendința emigrării la oraș, mai ales a tinerelor generații, este accentuată.

■ Prof. dr.
Virgiliu CONSTANTINESCU
(Va urma)

Prima parte a acestui studiu a apărut în "Opinia națională", nr. 48/1994.

MODELE ȘI STRATEGII ALE DEZVOLTĂRII RURALE

Reluând ideea dintr-un număr anterior, menționăm că procesul trecerii de la regimul supercentralizat la altul, de esență "autonomistă", n-a fost urmat de statuarea unui program elaborat în mod științific și nici de antrenarea specialiștilor de bună credință (și subliniem această sintagmă: "de bună credință") în luarea deciziilor.

În ceea ce privește domeniul rural și, în speță, agricultura, am asistat la impunerea unor formule aventuriere, care au avut un caracter anti-național și s-au soldat cu efecte economice dezastruoase. S-a pornit de la un precept hilar și pe care nici un specialist autentic (și nu improvizat) nu l-ar fi acceptat și anume: "pariul cu agricultura". Or, este știut cum ridiculizase, încă în 1917, Constantin Garoflid, în laborioasa sa lucrare "Chestia țărănească", acest fals teoretic și era cunoscut, de către sociologii rurali și economiștii acestui domeniu, că sectorul primar nu poate servi decât ignoranților sau aventurierilor ca obiect al unor "pariuri".

Dar acum, în urma "faptului împlinit", când trebuie să refacem metodic ceea ce s-a "demolat" absurd, se impune să structurăm modele strategice și să stabilim scenarii în virtutea cărora să evităm - pe cât este posibil - stările distorsionante și să prevenim procesul de adâncire a crizei care domină satul românesc contemporan. Pentru aceasta se impune, credem, să procedăm mai întâi la o tipologizare a factorilor economici, sociali și demografici de care trebuie să se țină seama în structurarea strategiilor de dezvoltare rurală și care să fundamenteze în mod realist programele politicii agricole în țara noastră.

CRITERII CLASIFICATORII

Printre aceste criterii clasificatorii, am fi înclinați să includem următoarele:

• **Criterii de factură economică:** profilul dominant productiv al comunelor din zonă și natura resurselor materiale (agricole sau non-agricole) de care uzează locuitorii acestor localități, în vederea menținerii în stare de funcționalitate a gestiunii lor familiale; modul de valorificare a produselor rezultate din munca în gospodăria proprie și frecvența deplasărilor săptămânale spre piața orașelor în vederea unor activități de tip comercial; nivelul tehnic atins de unitățile productive din localitate și impactul acestuia asupra diviziunii sociale a muncii și a calificării profesionale a lucrătorilor agricoli; dotajul rezidențial și originea lui rurală sau urbană; construcțiile gospodărești și modul de utilizare a clădirilor anexe ș.a.

• **Criteriul demografic:** structura pe sexe și vârste a populației din zonă și echilibrul și efectele lui perturbante asupra dinamicii relațiilor de familie; influența industrializării asupra comportamentului demografic și a fenomenului migrațional - tipul de familii sub aspectul structurii lor pe generații

• **Criteriul cultural:** spețele de valori dominante în zonă și impactul "mass-media" asupra mesajelor de factură tradițională; organizarea timpului liber și interesul pentru activitățile desfășurate la câminul cultural; practicarea (sau nepracticarea) creațiilor culturii locale și

atitudinea față de valorile urbane; comportamentul novator (în gestiunea economică) și nivelul de aspirație profesională pentru descendenți.

• **Criteriul sociologic:** nivelul de modernizare a localităților rurale și "aptitudinea" acestora de a asimila inovația "socio-tehnică"; capacitatea comunelor de a utiliza în măsură optimă resursele umane proprii și coeficientul de atracție exercitat asupra generațiilor tinere în vederea stabilizării acestora în localitate; efectele socio-economice ale migrației forței de muncă; învățarea socială - de către cei din mediul rural - a noilor structuri sociale și mecanismul dezvoltării locale; modul de trai și calitatea vieții rurale.

IMPACTUL URBAN ASUPRA RURALULUI

În consens cu cele patru pachete de criterii și în baza cercetărilor întreprinse în zonele a trei orașe cu tradiție industrială diferită și cu ponderi inegale de influență generală exercitată asupra hinterlandurilor subordonate, am dedus existența a **trei nivele de interferență rural-urbană** și am reținut **trei tipuri de zone de impact a orașului asupra comunei**, care ne interesează nu numai ca fapte sociale în sine și, deci, nu numai ca obiect exclusiv științific, ci și sub aspectul unor finalități cu caracter administrativ, în sensul formulării de sugestii utile organelor locale de resort și a punerii în funcțiune a unor resurse umane și materiale care, altfel, s-ar mortifica. Mai mult, chiar, reținând rezultatele cercetărilor efectuate în cele trei zone și rea-

DESPRE SOVIETIZAREA ȘI DESOVIETIZAREA ROMÂNIEI (II)

MULTIPLE ȘI GRAVE CONSECINȚE

Pretențiile Moscovei erau însă mari și se făceau eforturi pentru impunerea lor, indiferent de obstacolele întâlnite în cale. Limba rusă se învăța în România în toate felurile, chiar și... cântând; "Cartea rusă" era ridicată la rangul de principală editură și de librărie-etalon, răspânditoare de cultură în România; la București exista deja Muzeul românoruso-rus, în care deformarea istoriei noastre naționale atingea culmi grele de bănuț pentru a se da satisfacție fratelui mai mare, care ne "purtașe tot timpul de grijă".

De altfel, cercetarea istorică era îndemnată să prezinte rolul Rusiei și al Uniunii Sovietice - din timpuri străvechi și până atunci - în "apărarea intereselor românilor". Rollerismul - "școală de istorie" care a militat, ani în șir, pentru ștergerea identității noastre naționale - a produs o "nouă carte de căpătâi a nației", o carte de istorie a cărei răsfoire astăzi descumpăneste, cutremură, intrigă pe oricine. Măsluirea istoriei a atins cote apocaliptice, atâta timp cât M. Roller o scria cu... foarfeca, cu amatorismul său, cu partizanatul său prosovietic.

Despre rapturile teritoriale asupra României nu se mai putea vorbi la ora de istorie, profesorii fiind puși în situația penibilă de a improviza căile excluderii din discursul lor a oricărui aluzii la 1812, 1918, 1940 și a celor fel de probleme care vizau granițele estice ale țării. Umilințele trăite de slujitorii muzei Clio au atins pe atunci cotele maxime. Și - "trebuind" să suporte adeseori tot felul de măsuri abuzive de sancționare -, nu puțini oameni nevinovați au avut de suferit pentru simplul motiv că n-au putut să-și renege istoria pe care o știu în cu totul alte contururi decât cele impuse de către diverșii Rollerii ce aveau acum pâinea și cuțitul.

Dar cele mai grave efecte ale sovietizării au fost resimțite în viața politică a țării, unde amestecul brutal al Moscovei un timp relativ îndelungat și mai ales prezența unor cadre de bază promoscovite în structurile puterii au limitat puternic inițiativa națională și i-au sancționat pe loc pe răzvrătiții sau au anihilat potențialii factori care, prin acțiunea lor, ar fi putut primejdi "alianța frățească" româno-sovietică. Grupul pauerist venit de la Moscova și-a jucat slugarnic rolul și s-a străduit cât a putut să-și înlăture din orice poziții influente pe cei care gândeau româneste și nu încoveiau spatele. După cum se știe, se obișnuia pe atunci a se glumi în șoaptă că astfel de exponenți ai Moscovei își deschidea umbrelle în România - fără comandă specială - ori de câte ori ploua la Moscova... Ei o făceau din convingere, ei o făceau cu sentimentul triumfal al celui hotărât să-și îngenuncheze eventualii săi adversari, pe toți cei care crănesc sau oscilează. După cum se știe au căzut și capete, au avut de suferit atâția și atâția oameni nevinovați, care nu aveau cum să accepte umiliția supunerii slugarnice în fața Moscovei.

Autorități sovietice și sovietizante diverse (indiferent cum s-ar fi numit și la ce comenzi au răspuns) s-au "implicat" în "curățirea" societății românești de elemente "dușmănoase", "antisovietice", "fasciste" care "pactizau cu imperialismul".

Locul în închiisorile României în care - până la 23 August 1944 - s-au aflat comuniști, antifasciști și tot felul de alți adversari ai regimurilor care s-au succedat la cârma țării a fost ocupat de eşaloanele noilor arestați și condam-

nați. Tragedii grele de descris au început să se producă în România în primii ani postbelici pe un astfel de tărâm.

Mulți dintre cei surghiuniți în acest fel n-au suportat regimul de detenție și s-au sfârșit din viață. Nume mari printre ei, savanți, oameni politici, scriitori, artiști, oricum - oameni, orice ar fi fost ei pe o anumită scară socială!

Această pagină întunecată de atâtea tristeți, această cumplită opresiune înecată în sânge în multe cazuri vor fi extrem de greu a fi înfățișate la realele dimensiuni generațiilor de azi și de mâine și vor fi imposibil de justificat cu argumente îndubitabile. Se cuvine a mai spune odată că fără autoritățile sovietice prezente pretutindeni în România în acel timp și vinovate cel puțin în egală măsură cu cele autohtone, astfel de tragedii nu s-ar fi petrecut la dimensiunile incredibile la care s-a ajuns. Această nu-i scuză, desigur, ci îi acuză și mai mult pe acei factori autohtoni care au consimțit sau chiar au avut un rol în producerea unor astfel de fărâdelegi.

O rușine ce nu poate fi spălată și nu va putea vreodată apasă pe tristețea acelor ani de forare a ștergerii identității noastre naționale, de taxare a românilor în fel și chip, numai pentru a nu mai semăna cu ei înșiși și a se putea obține astfel condamnarea exemplară a ceea ce "săvârșiseră" și chiar a ceea ce nu săvârșiseră în realitate.

Se spune adeseori că scurgerea timpului aduce uitare. Este adevărat, dar tot la fel de adevărat este faptul că nu orice trebuie și poate să fie uitat, mai ales când este vorba de pagini de suferință, de tristețe și chiar de crime abominabile.

Istoricii au datoria și posibilitatea acum să înscrie segmentele acelei perioade și să realizeze o cronică adevărată, obiectivă a existenței românești sub imperiul acțiunii sovietizante desfășurate de Moscova în deceniile V și VI.

PENTRU LIBERTATE ȘI INDEPENDENȚA NAȚIONALĂ

Așa cum, însă, era și firesc, sovietizarea României nu a reușit deplin și definitiv, nu s-a dovedit capabilă să acopere întreg orizontul țării și al oamenilor acestui pământ, prea mult și prea greu încercați în toate timpurile. Au existat multiple împrejurări și nenumărați oameni, inclusiv factori de prim plan în viața economică, socială, politică, culturală, diplomatică etc., situați de cealaltă parte a baricadei, factori care, fie că au obstrucționat fățiș, fie că au dovedit curaj, inițiativă și nu au aplicat - în termenii preținși - directiva sovietizantă, riscând, expunându-se, firește, celor mai mari pericole. Ei s-au constituit - și rămân astfel în fața istoriei - într-o adevărată componentă națională a atitudinii și acțiunii autentice - românești. Opozanți declarați și încredințați fățiș pentru acest lucru de autoritățile situate la celălalt pol al existenței românești, astfel de oameni s-au așezat de mult în fața judecății drepte a istoriei iar verdictul acestuia n-a întârziat să vină. Și dacă ne este prieten adevărul și suntem sinceri cu noi înșine, avem datorita astăzi să rememorăm și să recunoaștem legitimitatea diverselor momente ale luptei duse în acele vremuri în țara noastră pentru libertate și independență. Și, totodată, să-i pomem și să-i respectăm pe cei care au fost autorii unor astfel de momente ale existenței noastre naționale.

Apropierea împlinirii a 40 de ani de la adoptarea celebrei "Declarații din aprilie 1964" - document de sinteză al gândirii politice și diplomatice românești, sămânța ideologică a eliberării și independenței tuturor "țărilor socialiste" - ne prilejuiește, în cele ce urmează, prezentarea câtorva puncte de reper ale unor astfel de eforturi ce au jalonat pe firul timpului procesul de desovietizare a României.

Dovezile unor orientări și inițiative naționale în politica externă a României - desigur, atât cât permiteau condițiile de atunci - începând să se manifeste cu mai multă evidență prin anii '60, împotriva tuturor încercărilor Moscovei de a ne ține în frâu, deplin aliniați la interesele "lagărului socialist", vorbesc - credem - astăzi oricărui om de bună credință de un revirmat ce se producea atunci în viața țării noastre și care s-a amplificat tot mai mult. Firește, "corsetul" aplicat României de Moscova după Yalta a putut fi dat cu greu la o parte, însă strânsoarea lui a fost încet, încet slăbită, grație căutărilor și diverselor formule aplicate la București.

Declarația din aprilie 1964 a fost o expresie convingătoare a demersului românesc în planul atitudinii față de conjunctura internațională. Citită acum, la 30 de ani de la adoptarea ei, Declarația își dovedește, desigur, destule lacune, unele limite peste care nu putem trece atunci când o analizăm în termeni absoluți. Circumscrișă în epocă, ea reprezintă un progres spectaculos, care acreditează existența unei orientări naționale, realiste în politica românească din acel context.

Mai mult decât oricând până atunci, "corsetul" comunismului de tip stalinist a fost slăbit de București cu efect benefic nu numai pe plan intern. Desigur, nu fără convulsii și suferințe, nu fără sincop, nu fără necesitatea unor reveniri, nu fără comiterea unor comențări de altor greșeli. Dorița de independență a țării era însă puternică și numai un analist foarte înzestrat, folosind mijloacele unei investigații impeneabile, va putea să stabilească în ce parte înclină balanța. Argumentele oricărei analize serioase rămân, desigur, faptele, aprecierile făcute încă atunci în străinătate, în presa occidentală, în declarațiile oficiale, despre pașii noi și importanți făcuți la București pe acest tărâm.

Fără îndoială, nu trebuie uitat că în istoria țării din adăncimi de timp, au existat momente care - unele lângă altele - au marcat acumularea unor energii potențiale, în stare să determine, la momentul potrivit, salturi spectaculoase; un astfel de salt s-a realizat prin adoptarea Declarației din 1964. Dacă dorim să facem istorie adevărată nu putem ocoli - în acest orizont problematic - momentul înființării Partidului Comunist în România, în 1921. Atunci, străduindu-se să ducă mai departe, în noul context istoric, orientările socialiștilor români, care susținuseră la unison Marea Unire din 1918 (ei au fost prezenți în toate desfășurările care au certificat la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia marea înfrățire a tuturor românilor), comuniștii care gândeau româneste (le-am spus comuniștii naționali, încă de atunci) au făcut eforturi multiple și remarcabile de a se delimita de ofensiva Kominternului ce-și avea, ce-i drept, o "gardă" bolșevică și în rândurile românilor, mai ales ale acelor care se înstrăinaseră de patria lor și trăiau la Moscova sau în alte locuri de pe teritoriul Rusiei Sovietice, beneficiind de simbrile achitate cu "generozitate", în schimbul prestării unei slujbe ce trebuia să însemne, între altele, și propagarea concepțiilor antiromânești în problema națională, concepții pe care Kominternul le elabora și plasa "mărinimos" acolo unde interesele sovietice o cereau.

ORIENTAREA NAȚIONALĂ, ANTIKOMINTERNISTĂ

În astfel de condiții, linia lucidă și de neabătut a lui Gheorghe Cristescu, întâiul secretar general al Partidului Comunist din țara noastră, s-a izbit, ca de un zid, încă de la începutul existenței Partidului Comunist, de refuzul Moscovei de a accepta orientarea comunist-națională românească. Ce a urmat? Se știe: o propagandă kominternistă obedientă privind "anexarea" samavolnică de către România a unor

teritorii care nu i-ar fi aparținut de drept și o pregătire tactică a drumului spre lovitura de grație ce avea să fie dată în 1923, prin rezoluția celei de-a IV-a Conferințe a Federației Comuniste Balcanice, care a pus deschis, pentru prima dată, problema dezmembrării României prin aplicarea deizivei autodeterminării popoarelor (sic!), prin despărțirea de ea a unor teritorii ce îi aparțineau și de fapt și de drept. Pentru noi, aplicarea unui astfel de principiu diabolic - în împrejurările în care era atunci preconizat - nu ar fi însemnat altceva decât revenirea la situația teritorială a României de dinaintea de 1918.

Firește, politica kominternistă a fost aplicată cu contribuția acelor comuniști români care alcătuiau "partidul (din exterior)" împotriva comuniștilor români (din interior), care se opuneau unor astfel de tendințe și acțiunilor păgubitoare, antinaționale. Din astfel de stări de lucruri s-a ajuns în 1925, la excluderea, de către Komintern, din conducerea P.C.R. și apoi din partid a lui Gheorghe Cristescu sub motivația că avea o atitudine naționalistă în problema Basarabiei. Împreună cu el au fost sancționați brutal și mulți alții, atunci apărând mai evident decât oricând conflictul între comunismul național și cel "din exterior", inamicul declarat al unității național-statale românești și al oricăror încercări de gândire și soluționare a problemelor românești cu forțe proprii și în interes național.

Lată de ce - și pentru atunci și pentru oricând mai târziu - este greșită fundamental tratarea globală a comuniștilor din țara noastră și a poziției lor față de procesele istorice care s-au petrecut în România; pentru că acest partid, hăituit în interior de autorități, de la începutul existenței sale, a fost cu totul altceva decât a putut să însemne grupul Anei Pauker, prea bine cunoscută pentru slugarnicia sa constantă față de Moscova.

Atrage atenția faptul că la Congresul al V-lea al P.C.R., din 1931, s-a apreciat că România a fost considerată în mod greșit (se știe prea bine de cine și de ce - de Komintern și toți slujitorii săi infiltrați în rândurile comuniștilor români, mulți dintre aceștia "conducând" de la Moscova, de la Harkov sau de cine mai știe unde erau "cazați" pe harta Uniunii Sovietice) drept un "stat tipic cu mai multe națiuni", creat pe baza "ocupării de teritorii străine". Tot atunci s-a estimat că indicațiile date partidului de a lupta pentru ruperea din România a unor teritorii locuite în majoritatea lor de covârșitoarele de români nu ținseau seama de condițiile concrete ale țării noastre, care era un STAT NAȚIONAL UNITAR. Mai mult decât atât, la același congres s-a formulat punctul de vedere că asemenea teze îndemneau la dezmembrarea statului național și la destrămarea po-

porului român.

De altfel, nu era prima dată când, în manifestări oficiale ale P.C.R., înfruntând "pumnul de fier" al Kominternului, reprezentanții ai comuniștilor români manifestau nu numai rezerve față de linia dictată din afara țării, ci și se opuneau fățiș acesteia. Desigur, n-au fost puțini comuniștii români și, în primul rând, cadrele de conducere ale P.C.R. care, pentru astfel de poziții nekominterniste, au avut de suferit; unii au fost dezavuați pe loc cu diverse ocazii, alora li s-a rezervat urmărirea oricăror gesturi și atitudini viitoare și - în cazul repetării și, mai ales, al accentuării tonului lor național, românesc - au avut de suportat și alte măsuri, mergându-se până la lichidarea lor, acțiuni devenite de notorietate în a doua jumătate a deceniului al IV-lea, când, urmare a accentuării consecințelor cultului personalității lui Stalin, un șir lung de cadre ale P.C.R. - ca și ale altor partide comuniste - și-au aflat sfârșitul pe teritoriul U.R.S.S., de cele mai multe ori executându-le nefiind precedate de decizia unor instanțe de judecată. E drept, reabilitări politice post-mortem au fost dictate de instanțe supreme de judecată ale fostei U.R.S.S., dar mult prea târziu, prin deceniul al VII-lea.

Aceeași soartă ar fi avut-o, desigur, și Gheorghe Cristescu și Lucrețiu Pătrășcanu și mulți alții, dar refuzul lor repetat de a mai pleca în diverse misiuni politice la Moscova sau altunde, unde Kominternul putea să le pună la cale diverse provocări și, pe această cale, să le grăbească sfârșitul, le-a asigurat continuitatea activității revoluționare, aici acasă, în România.

Unii militanți și activiști de seamă ai P.C.R., ajungând la concluzia că în condițiile unor astfel de raporturi, cum erau cele între P.C.R. și Komintern, locul lor nu putea fi decât în afara rândurilor acestui partid, i-au și părăsit; alții au fost excluși pur și simplu pentru atitudinile lor de nesupunere declarată față de linia kominternistă. Este și acesta unul din motivele pentru care rândurile P.C.R. au scăzut treptat, în anii interbelici, de la nivelul maxim existent în 1921, de peste 45 000 de membri.

Când vorbim despre comunismul național sau ne referim la orientarea națională din rândurile P.C.R., la astfel de oameni avem datorită să ne gândim, căci ei au constituit efectiv ceea ce a avut mai bun, prin vremi, în rândurile sale, Partidul Comunist. Firește, mult mai complexă a devenit situația după 23 August 1944 din acest punct de vedere și nu e greu de intuit din ce motive.

■ Prof. univ. dr. Gheorghe I. IONIȚĂ

(Va urma)

Universitatea "Spiru Haret"

Ore de curs

PERMANENȚE ROMÂNEȘTI NICOLAE IORGA

Marele savant, cititor și deslușitor de istorii vechi și multe, cel care a întruchipat inegalabil vocația de apărător al ființei neamului românesc, participând în țară și peste hotare, cu o dăruire fără seamăn la actul restituirii în toate sferile creației spirituale, Nicolae Iorga a elaborat o operă vastă, poate cea mai vastă operă din istoria culturii universale. Copleșitoare prin rigoarea științifică, prin logica și frumusețea exprimării, prin eleganța spiritului polemic niciodată clădit în sine, această operă se întinde de la scurtul și incitantul articol de ziar, la monografiile și scrierile memorialistice, eseuri și cugetări, poezii la operele tipărite în volume masive, care toate, în 1934, însumau 13682 de titluri, precum și alte câteva mii realizate în ultimii ani ai vieții sale. Între scrierile sale, studiile de istorie, culegerile de documente ocupă un loc remarcabil, concepția sa despre trecutul unui popor pe care nu-l poate ucide nimeni, despre rolul istoricului în redarea și valorificarea acestuia, despre idealul național, conștiința de sine și unitatea națională, afirmându-se cu plenitudine. Contribuția și demersurile sale energice pentru adâncirea conștiinței naționale a românilor de pretutindeni și pregătirea marii Uniri din 1918, în apărarea apoi a hotarelor țării reîntregite și a valorilor amenințate de primejdii de tot felul, rolul său de marcă în rezistența europeană împotriva hitlerismului reprezintă virtuțile unei mari personalități, unui autentic patriot. O personalitate cu adevărat legendară înfiptă, pentru veșnicie, în solul acestei țări și în istoria inteligenței umane universale.

IDEALUL NAȚIONAL, CONȘTIINȚA DE NEAM ȘI DE ȚARĂ

Ideea de necesitate a cultivării valorii tradițiilor unui popor străbate până la definirea concepției și laborioasa sa activitate în domeniul istoriei. Pentru el, istoricul nu trebuia să fie rupt de problematica societății, ci, dimpotrivă, acesta are suprema datorie să o slujească, fiind "un mărturisitor al unității neamului". "Să scriem și să predăm ceea ce trebuie, lucrurile de care societatea are nevoie și în sensul pe care societatea îl pretinde ca să ne audă și să ne asculte" - îndemna marele istoric. În definirea statutului și rolului istoricului a pledat întotdeauna cu indubitabile argumente pentru ca preocupările acestuia să fie structurate pe cerințele societății, activitatea lui reflectând pulsul timpului ce-l trăiește, ritmul acestuia, oricât de involburat ar fi, contribuind nemijlocit la formarea conștiinței naționale și a unității culturale, premisă indispensabilă pentru realizarea statului național unitar, cum era cazul românilor la începutul veacului, a unificării politice. Nu întâmplător, între atribuțiile istoricului, Iorga așeza cerința de a apăra "dreptul la viață a statelor mici" - așa cum își intitulase acesta una din comunicările rostite la Academie în anul 1915.

Credința sa nestrămutată în valoarea tradițiilor și necesitatea punerii ei în evidență în mod organic, firesc este exprimată cu o mare forță la Congresul de istorie de la Londra din 1913: "În radicalismul cotropitor al epocii noastre, - afirma strălucitul istoric N. Iorga - ușor cucerită de sofismul îndrăzneț, de străduințele unei false originalități, de analogii înșelătoare, se va impune curând frâul experienței istorice, căci ea este singura forță care poate să împiedice ruina totală a tradițiilor, prăbuși-

rea unui echilibru social și politic absolut necesar umanității". Aceeași idee fundamentală este susținută și în lecția intitulată *Ce istorie contemporană se face?*, ținută în 1933, considerând că în școli se predă "o falsă și periculoasă istorie contemporană". În viziunea marelui patriot român aceasta "nu e o istorie a dezvoltării adevărate și întregi a omenirii, ci o prezentare tendențioasă și molipsitoare a revoluțiilor, un mijloc de a educa tineretul prin lecția celor de ieri pentru pregătirea celor de mâine, o substituție a eroului de cugetare și muncă prin eroul de agitație și de revoltă".

Militând pentru cunoașterea trecutului pe care o socotea "o necesitate pentru conștiința umană", Nicolae Iorga a pledat, în același timp, pentru ideea de integralitate, protestând împotriva tratării istoriei unui popor în afara dezvoltării istorice generale, universale, subliniind că "... deosebirea de până acum între istoria universală și istoria națională dispăre, deosebire care e menită să rămână doar în osebiri pedante și incomode ale catedrelor istorice. Viața unui popor e neconținut amestecată cu viețile celorlalte, fiind în funcțiune de dans și înrâurind neconținut viața acestora. Fiecare nație e o energie, având izvoarele și împrejurările ei deosebite, caracterul și misiunea ei specială. Dar nici una din aceste energii nu se poate izola absolut pentru studiu și nu trebuie să fie izolată pentru aceasta..." Și mergând cu reflecțiile mai în profunzime, Nicolae Iorga ajungea la formularea unui mare adevăr, potrivit căruia "istoria unui popor nu atinge astfel istoria celorlalte prin

mențiuni fugare sau scurte capitole de influențe reciproce, ci se fixează și se păstrează în mediul firesc de universalitate umană, căruia îi aparține în cea mai superioară esență".

În pofida faptului că în elanurile sale patriotice, N. Iorga a făcut și unele excese, recunoscute de altminteri și de el, a elaborat o cuprinzătoare definiție pentru conceptul de popor, pe care a susținut-o magistral în discursul său de intrare la Academie, în 1911. "Astfel, popor are astăzi cu totul alt înțeles decât odinioară. El nu e curat, unitar, liniștit, sigur ca o stâncă de marmură albă, în care pot pătrunde rădăcini și de pe care nici un vânt nu poate culege praful călător spre alte locuri, ci poporul, unitate firesc, are viața lui organică, asemenea cu viața individualităților ce trăiesc pe lume".

Punând în relief puternicele legături de conștiință și neam, de suflet ce s-au sudat între poporul

român și pământul Țării Românești și încercând un răspuns pe măsură la întrebarea tulburătoare de ce această relație unică în felul ei, Nicolae Iorga, în ședința Senatului din 18 martie 1940, sublinia: "Sunt popoare care fac o țară și sunt țări care fac un popor. Noi suntem nu numai, în retorică, fiii acestui popor, dar noi cu toții împreună, acești frați români, suntem fiii pământului acestuia, unde au fost așezați din cele mai îndepărtate vremuri cei mai depărtați dintre strămoșii noștri, și din vlagă căruia am răsărit, din vlagă căruia ne-am ținut și de vlagă căruia suntem legați". Într-o conferință ținută la Radio, în decembrie 1938, Iorga înfățișează deosebirile fundamentale dintre poporul român și popoarele vecine venite de aiurea, în vederea cuceririlor ușoare: "Noi românii suntem oameni de străveche milenară așezare pentru care nimic mai scump decât brazda, sfințită prin osteneala plugarilor care s-au succedat și pe care nici o ispită nu-i poate desface din locurile unde au smuls cei dintâi rădăcinile adânci ale copacilor tăiați și au aruncat în primele brazde semințele roditoare".

Are o încărcătură aparte viziunea remarcabilului istoric N. Iorga asupra valorii teritoriului, a pământului strămoșesc, a sensului hotărului nostru, conferindu-le înțelesuri pe cât de clare pe atât de actuale. "Hotărul nostru este o religie - reliefa marele savant cu înțelepciunea cunoscută. Vă rog, nu este o situație politică momentană. Și însăși povestea neamului nostru arată cum s-a format această țară. Noi n-am luat nimănui nimic; suntem singurul popor pe lume, poate, căruia nu i se poate reproșa că a luat ceva dincolo de dreptul său. ... Niciodată. Noi am fost între noi ...; domnia noastră a fost o frăție, - o frăție pe o moșie. Aceasta este taina trecutului nostru; frați de sânge așezați pe o moștenire".

Pornind de la ceea ce el denumea *fibra*, acel lucru misterios care apare numai în cele mai grele împrejurări și care dă singură "putința reacțiilor neașteptate și uimitoare, care așează un neam în fruntea tuturor celorlalte", Nicolae Iorga a luat o poziție deschisă față de reapariția în forma cea mai crudă, cum aprecia el, a vechii teorii potrivit căreia statele mici n-au dreptul la independență, că ele ar cădea în "spații vitale". O asemenea tăgăduire grosolană, socotea el, trebuie să fie respinsă cu indignare de către toți cei care au fost insultați în mândria lor legitimă și amenințați în dreptul lor de a exista. "Se putea vorbi așa pe vremea când un stat era numai o întâmplătoare legătură de teritorii și de grupe omenesci care se puteau distruge sau preface după plac. Dar, după biruința principiului național, statele, cât de mici, sunt națiuni". Pe baza adevărului axiomatic după care națiunile sunt o formă organică a umanității, Nicolae Iorga ajunge la concluzia că "ele fiind născute, iar nu făcute, nici o metodă nu le va putea nimici". Combătând ideea după care națiunea ar reprezenta un lucru artificial, cu care poți face ce dorești cu ea - o formezi, o desfaci, o transformi -, Nicolae Iorga susținea că "sufletul omenesc, care e la

baza ei, nu se poate crea prin ordin; sufletul omenesc este un lucru extrem de delicat, căruia îi poți da sugestii, și ceea ce face el prin sine supt sugestia dumitale, aceea rămâne..."

Împotriva interpretărilor false, Nicolae Iorga demonstrează neobosit că el a înfățișat un punct de vedere invulnerabil, ce nu poate fi schimbat. Ofenselor, jignirilor, nerecunoașterilor de dreptate trebuie să li se dea replica cuvenită, răspunsurile necesare în numele națiunii române. Dincolo de toate, "astăzi ca și ieri - sublinia N. Iorga - nu poate fi decât ce iese din ființa și din trecutul nostru". Descriind *Tristețea statelor cu naționalități*, Nicolae Iorga dezvăluia afirmațiile unor minoritari care încercau să jignească în mod grosolan poporul român. "Oricare ar fi, - asigură N. Iorga - noi ca popor tot acolo vom fi, și nu e nevoie să fim astfel neconținți jigniți"... "Este vorba de un popor care prin strămoșii săi geto-daci își are rădăcini de patru ori milenare; aceasta este mândria și aceasta este puterea noastră" - aprecia cu un alt prilej marele patriot N. Iorga.

Istoricile adevăruri ale dreptății poporului român, de a trăi nestințit în spațiul multimilenar al teritoriului său, contestate de-a lungul vremii de oficinele marilor puteri vecine, dar mai ales și mai virulent de politica revizionistă, după ce poporul nostru, în 1918, și-a recăpătat vechile hotare, aproape în întregime, au fost apărate de N. Iorga care afirma statornic că "noua Românie, dreaptă față de oricine și plină de un nobil sentiment de frăție, are datoria de a-și asocia toate minoritățile pentru acea operă comună folositoare tuturor cetățenilor patriei".

Adoptând o atitudine clară, fermă față de tendințele de a se aștepta totul din afară, N. Iorga atrăgea atenția asupra faptului că "nu poate fi o mai mare greșală decât aceea ca un popor dospit să aștepte o întorsătură a nepoiului care să-l repună în drepturile sale. Aceasta ar avea, fără o sfortare și o jertfă a lui, tot atâta valoare cât și ceea ce a ajuns el a suferi". Dezvăluind cât de păgubitor este fenomenul ce se contura, denumit de marele nostru gânditor, dezgustul față de muncă, Nicolae Iorga îndemna poporul la datoria de a-și păstra puterile neatinate, isprăvind odată cu sprijinirea, sinceră sau nesinceră, pe alții care ascultă de nevoile lor înseși. "Ajutorul din afară urmează mecanic conștiința pe care o au ajutătorii despre puterea celui ajutat sau, altfel, ceea ce se lămurește nu e decât o pomană care, fără să asigure nimic, înjosește pe cine a primit-o".

Iată doar câteva coordonate care încearcă să configureze complexitatea concepției istorice a lui N. Iorga, pentru care istoria era o "magistra vitae", a celui care, neclintit ca o stâncă, va rămâne în istoriografia română, cu tot ce acest titan neodihnit cercetător a adunat, a interpretat, a sintetizat și a cărui personalitate de o aleasă erudiție este, din perspectiva timpului, parcă tot mai impunătoare.

■ Dr. Augustin DEAC

REVISTA

OPINIA

națională

TIPOGRAFIA

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
Nicoleta ANGHEL

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4, Telefon 675.68.45

Costul unui abonament trimestrial este de 600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat poștal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația "România de Măine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B.. Abonamente se pot face și prin oficiile poștale din întreaga țară.

Revista "OPINIA NAȚIONALĂ" se află înscrisă în Catalogul de presă "RODIPET" la poziția 2111.

Cititorii din străinătate se pot abona prin "RODIPET" S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr.1, sect. 1 București - România.